

JULNUMMER.

HEMBYGGEN

organ för
Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur

Årg. 5

N:o 11-12

1925

Midvinter

Av Kerstin Hed.

Slingrar ej en snöfylld stig ur furumon,
klingar ej ur morgontystnaden en ton?
Är det ej en sång,
som jag hört en gång
kallande mig hem i flydda dagar?
Sjöng jag icke själv dess enkla melodi,
ålderdomligt och med julfröjdslängtan i,
när med drömljus blick spanande jag gick
ibland granarna i hemmets hagar?

Kanske allt förändrats, kanske stigen sen
gömts av furuplantor och av risig en?
Går blott skogens älg,
Där i stilla helg
jag har vandrat förr i dröm och minne?
Dåna hovar än på älvens blanka is,
ekar bjällerklang ur frostigt morgondis;
vilar mulen sky tung i vintergry
än på Österåsens stolta tinne?

Står ej än en gammal gård vid vägens slut
tungsint allvarsam med furutimrad knut?
Rustas det till jul,
gungar tung och gul
havrekärven än i knotig apel?
Säkert ligger yrsnö åter hård och ren
kring min spanarvrå på badstusvalens sten
och om västan går, hörs väl ock i år
otteringningen från kyrbyns stapel!

Brinner björkvedsbrasan än på hemmets hård
manande till vila efter villsam färd;
hälsar mig igen
som en gamla vän
moraklockan ur sitt nötta foder?
Viskar sagan än i vinterkväll, och har
fars fiol den forna drömmarklangen kvar?
Står i dörrens karm än med hälsning varm
och med solljus blick min gamla moder?

O, jag tror så visst, att inom hemmets dörr
strålar julens högtid lika ljus som förr;
där är gott att bo,
helgtyst vinterro
möter tröttad gäst i låga salar!
Sången ifrån fjärran, som mitt hjärta rör,
det är blott min egen längtans röst jag hör!
O, jag längtar hem, o, jag längtar hem
till min juldröms borg bland ås och dalar!

Ett julkalas för 50 år sedan.

"Bevars vilket fläng, bå' utan och innan.

I prästgåln vad stoj och vad stök."

Så börjar fru Lenngren sin bekanta skildring av en festlig tillställning i ett prästhus, men i det prästhus, där det här skildrade nyårskalaset ägde rum, rådde närmast före festdagen alls intet "fjäsk" — utan bara ett lugnt och målmedvetet arbete, omsorgsfullt förberett sedan långa veckor tillbaka. För redan vid julslakten hade man det sedvanliga nyårskalaset i tankarna och valde ut den vackraste skinkan till detta; bryggandet av julelet vilket måste ske minst tre veckor innan det skulle drickas för att det skulle "bornera" ordentligt, liksom julkaket avsåg att förhöja festligheten och mellan jul och nyår hade prästgårdens betrodda budbärerska "fattighus-Maja", betydligt mera begåvad beträffande benen än huvudet, hos de närmaste vänfamiljerna lånat och avhämtat matsilver och annat för kalaset erforderligt hushållsråd och dylikt. Nyårsdagskalaset i prästgården betraktades i bygden som en institution och hade närmast karaktären av en uppvaktning för församlingens mångåriga kyrkoherde. Alla visste sig vara väntade och välkomna och alla kom: ortens herrgårdsfolk i två vagnar med vuxna söner och döttrar och allt sitt fina julfrämmande; domänintendenten med barn och blomma, svägerskor och informator; kaptenens på Berga med åtskilliga av sina sju döttrar; bygdens övriga militärer och herrskap; lantbrukare från de små trevna gårdarna; länsmannens; lanthandlaren med fru; kantorns och organistens; pastoratets förnämsta "männor" som kommunalordförande, nämndemän och skolrådsledamöter, alla i svarta långrockar och i stram och högtidlig värdighet; änkor och gamla mamseller av herrskapsklassen; officerare från rekrytskolan; julgäster hos de resp. familjerna etc., etc.

Hur många som kom visste värdfolket aldrig, men gästernas antal närmade sig hundratalet, om värden skulle vara riktigt nöjd och det blev han vanligen.

Nyårsdagen med eftermiddagsgudstjänst stod prästgården med alla de många och stora rummen uppysta och färdiga att taga emot gäster redan kl. 3 på e. m. Värden stod färdig, högtiden till ära iförd sammetsväst under prästrocken. Värinnan gick omkring i sin bästa klänning av svart sidenrips och med stora panierer samt i vit mössa med en väldig massa tyllrysch och öglor av lila sidenband — också hennes näst bästa — lugn i medvetandet att allt var färdigt och att bischoffen aldrig lyckats bättre.

En del gäster kom alltid direkt från gudstjänsten till kalaset, och redan så tidigt som kl. 3 började sällskapandet och underhållningen. Det dröjde timmar innan alla gäster samlats, timmar under vilka kaffebrickor och brickor lastade med otaliga sorters småbröd oavlatligen buros omkring. Slutligen voro de långa, långa sofforna fullsatta med festklädda fruar. Pratet som först haft litet svårt att komma i gång, ljud som ett dövande surr i luften. Moln av tobaksrök och ljud av muntra och

högljudda röster välldes ut från världens båda rum, där de studerande sönerna i huset agerade värdar för herrgästerna.

Var och en roade sig på sitt vis. De fyra ogifta i fullkomligt obeskrivliga klädnings- och prydnadsutstyrda gamla systrarna, som halvsvältande drögo sig fram på sin ärvda lilla gård ägnade sig med iver åt det goda småbrödet och kaffet. Damerna i allmänhet beskådade med livligt intresse varandras kläder, då var och en, som möjligen kunde, dagen till ära skaffat sig något nytt, och de båda gamla mamsellerna — "fröken" ville de ej kallas — i kyrkbyn, som levde som rentier-skor på en gemensam årsinkomst av tusen kronor och åtnjöt stort anseende för rikedom, passade på att i smyg nypa i sina grannars klänningar, för att undersöka tygets kvalitet. Länsmannens vackra döttrar och den obeskrivligt sköna guvernanten hos bränneriägaren gladdes sig på förhand åt kommande triumfer, herrgårdsdöttrarna ägnade sig belevat åt de äldre damerna, en och annan ungherre vågade sig tveksamt in till damerna, och till och med "männarna" tinade upp och glömde sin högtidlighet, när dansen slutligen började. För dansades gjorde det — i den tiden var ungdomsglädjen inte förbjuden i de flesta prästgårdar på landsbygden.

Den lilla prästdottern, som denna dag betraktade sig nästan som officiell person och absolut offrade alla egna önskingar på pliktens altare — hon hade fått ordres att inte låta någon av de kvinnliga gästerna sitta ensam och ha tråkigt — hann varken prata och fnittra med sina bästa flickvänner eller munhuggas och småflörta med brödernas kamrater som julgästade i prästgården eller med de unga sönerna i vänfamiljerna.

Men nu fick hon belöning för sitt nit i den höga äran att få dansa med de allra noblaste kavaljererna, som kände förpliktelsen mot dottern i huset. Hon trycktes, svävade i valsens ringar mot den gula klädesprydnaden på dragonryttmästarens breda bröst; hon flög i en yster galopp härs och tvärs från hörn till hörn i den stora salen i armarna på den länge agronomen, vilken som en rik mans son ansågs som ortens förnämsta epousör. Hon hoppade i polkan förd av socknens lärdeste och allra mest välaktade skollärare, som höll i henne så fint och försiktigt som om hon varit av glas; hon gungade ljuvligt och lätt i en vaggande vals med den litet fetlagde, men o, så flotte Stockholmsgrossören, som tillbringade julen hos på orten boende släktingar, och i kadriljen figurerade hon som vis å vis mot själve den tjocke kaptenen, känd lika mycket för sin stora kvickhet som enorma fetma. Och i ringdans — vem kan beskriva hur det bjöds upp, både då man sjöng "Nu är det jul igen", Roga dig flicka uti dina unga år, Roga dig flicka så länge du förmår", och "Jungfrun går i dansen med röda gullband".

Förnämligast av alla danser på kalaset var ändå "Hopp min Annika", en gammal, gammal dans liknande promenadpolonäs, som väl icke ens då för tiden dansa-

des på något annat ställe i världen. Men värden själv fordrade absolut att den skulle dansas, och han tog själv upp dess egen behagliga melodi, fast sången sedan mest sköttes av prästfamiljens värderade husföreståndarinna och vän, en gång i tiden primadonna i församlingens sångförening och ännu av prästfamiljen ofantligt beundrad för sin sångkonst.

Kringbjudandet av frukt, hembakade karameller, berömda i orten, samt prästfruns lika berömda bischoff avbröt för en stund dansen, som annars pågick till dess dukningen började. Under denna lektes lekar och då var det den närvarande intelligensens tur att glänsa. Man gissade ord, och det var att ha reda på både djurri-

ket, växt- och stenriket, så besvärliga frågor vankades det. Det gjordes tablåer, lektes "gömma ringen" med förbehåll m. m.

Och så kom supén, efterlängtdad och välkommen, fastän — eller kanske just därför, att man precis visste vad man skulle få. Smörgåsbord med skinka, alla sorters korv, sill i många former, en väldig hummerburk, som sin storlek oaktat knappast hade något kvar, när herrarnas tur kom, buljong med pastejer, gås eller kalkon, uppfödd på gården, och de övliga julkakorna, klenäter och mandelformar med blanchemanger. Och så julöl, mörkt, stärkt, sött och ljuvligt.

Det var ett julkalas på gammalt hederligt sätt.

Bengt Rodhe,

den lovande unga kompositören, som under senare åren haft en del uppmärksammade kompositionsaftnar och som vid Fritiof Kjellbergs nyligen hållna konsert i Köpenhamn, fick sitt namn som kompositör ytterligare höjt för sina melodier till Dan Anderssons dikter.

Undertecknad, som varit i tillfälle att få höra dessa kompositioner, intygar att det var bland det underbaraste man kan få höra. Mäktigt och märgfyllt, vekt och klagande, trolskt och lyriskt, skildrade han i toner Dan

Anderssons gripande tankar i dikten. Det var en högtidsstund som sent skall glömmas.

Rodhe, som huvudsakligast är modernist, är likväl stor beundrare av vår folkmusik och prisar den högt. Han har bedrivit studier vid Musikaliska Akademien i Stockholm, hos Schreker i Berlin samt nu senast i Köpenhamn. Vi hoppas få höra honom på eftervintern i Stockholm, där han tillsammans med en känd och framstående sångare ämnar föredraga sina kompositionsverk.

E. G—r.

Gössa Anders Andersson med dotter

— bördiga från byn Viborg i Orsa — äro de mest fulllödiga bygdespelmän som f. n. finns i Dalarna. Gössa Anders utför sina låtar med en säkerhet, friskhet och renhet, som man inte alltid finner hos allmogespelmännen. Därtill innehåller hans repertoire en samling av de mest typiska och vackra dalalåtar.

Dottern Anna har under sin faders ledning blivit en mycket god spelman och samspelar med honom på sitt speciella och vackra sätt.

Som bekant företogo de båda förlidet år en turné genom hela Sverige, varunder de gjorde sig mycket uppmärksammade. De spelade även sina låtar på Kungl. Musikakademien i Stockholm och skördade där livligt bifall. Under sitt besök i huvudstaden blevo de av H. M. Konungen inbjudna att spela å Kungl. slottet för kungahusets medlemmar.

B. S—n.

Bilder från färdvägar och stigar i Dalarne.

Från Siljansbygden.

(Sv. Turisttidning)

I St. Tidn. för år 1924 förekom det en serie kåserande uppsatser om Dalarne, menämnd "Svenska brevkort" av Smiril. En del av dessa utomordentligt välskrivna berättelser drista vi oss återgiva, då de, så att säga, äro som skrivna enkom för vår tidning.

Det finns flera vägar på vilka man söderifrån kan intränga i Dalarne. Intränga är för övrigt ett oegentligt uttryck, ty få svenska landskap äro så öppna och tillgängliga som detta centrala — i både historisk och geografisk mening — svenska landskap. Man kan lägga vägen över Krylbo. Detta är den sämsta vägen i den meningen, att man då icke omedelbart utan mera omärkligt glider in i dalanaturen. Man kan begagna bergslagsbanan och möta den första fläkten av det storstilade landet vid Vessman. Men man kan också — och man bör, om man kan — taga vägen uppför Strömsholms kanal. Det är en visserligen tidsödande väg, men den lönar mödan. Båtarna äro lustigt små, men kanalen är enastående vacker, vare sig man färdas uppför den i full sommardräkt eller i höstklar oktoberglans.

Signaturen tog den vägen en gång för tio år sedan som mycket ung vandringsman med det stolta beslutet att luffa genom landskapet, vilket stolta beslut också fullföljdes. Ännu minns jag hur starkt intryck jag fick av det dalska solljuset, då båten gled upp i Barken. Ty det existerar ett dalskt solljus, ett oförklarligt skimmer av säregen beskaffenhet över de skönrundade höjderna med vitstammiga björkar och de mörkblå åsarna. Vid Engelsberg börjar den idylliska målarnaturen övergå till den ljusst högtidliga rytmen som kännetecknar Dalarnas landskapslinjer. Det är åsarna som bilda horisont, och dessa lugnt böljande bergsryggar stämmer en från första stund harmoniskt glad. En durklang svävar en till mötes — det drar som en lång stråkton över höjderna.

Men det är dock först vid Vessman Dalarna hälsar främlingen.

Dalarna har tre stora sjöar, får man lära sig i skolan: Siljan, Vessman och Runn. Den mellersta av dem är Siljan i miniatyr. Den består sig med höga strandberg åt alla sidor, och höjdpunkten i landskapet kring sjön heter Brunnsvik.

Brunnsvik är riksbekant, fastän striden om folkhögskolan där nu tystnat.

Lika riksbekant är väl icke, att Brunnsvik har ett läge som söker sin like i hela Dalarna och därmed i hela Sverige. Vägen från den mycket stora och om sin storhet mycket medvetna staden Ludvika löper hela tiden utefter sjöstranden och stiger nedom Lekombergs gruvor i en sugande backe upp mot skolan. Och från de björklädda slutningarna däruppe har man en underbart vid och vacker utsikt över sjön.

Djupt nere vid en vik ser man en stor, stilren gård, det är Storgården, och där sitter storgårdsskalden och skriver på sitt jätteverk om Dalarna, vars son han blev. Den mannen är i högre grad än någon annan svensk diktare en vandringsman, en mångfrestare och sökare. Det har blivit gråa stänk i hans ramsvarta skägg, men ännu gungar rygsäcken lika lätt på hans skuldror och sommar som vinter svikta hans pjäxor lika spänstigt på de dalska vägarna. En nomad och en stigman, som icke tröttnar och försjunkar i spiselvrån.

Jag har en liten klockarkärlek till den mannen, mera i hans egenskap av outtröttlig vägman än skald. Han representerar en mycket manlig typ med allt man kan inlägga i detta begrepp av oro och dådkraft och yverborenhet. Han har icke stannat och steinat och inte nöjt sig med att bara skriva vacker vers, vilket aldrig i livet blir ett karlgöra. Han skapade Brunnsvik och blev skild-

Motiv från Ludvika.

raren av våra fridlysta vildmarker. Och vilket arbete ligger inte bakom verket om Dalälven, i vilket hela landskapet beskrives alltifrån de bergarter som uppbygga det, de blomster som smycka det, till folket i helg och söcken, med språkolikheter, dräktskillnader och mängder av skrock och fiollåtar. Hans arbete är prima svenskt. Är det också ojämnt, så är det storstilat tänkt.

Häruppe i skogarna löpa hundra stigar härs och tvärs och jag har gått dem alla en höst och ränt skidor efter dem alla en vinter. Kolkojan vid Rösjön — står den kvar? I den kojan tonade en vinternatt medan milan brann *En spelmans jordafärd* till fiol, och två sotiga män sutto på britsen och lyssnade till den länge magre fiolspelaren som kommit över skogarna från Gräsberg lika oväntat som han alltid plögade komma.

Nu är han död, och graven ligger på Ludvika kyrkogård.

*

Västerdalarna.

Vid snart sagt varje station har jag under en månads tid mött denna rubrik på ett anslag i väntsalen:

"Sveriges framtid är beroende av det sätt, varpå våra skogar skötas."

Under de senaste dagarna har jag färdats igenom idel kronoparker, bolags-, bonde- och besparingsskogar, och hela tiden har satsen här ovan rungat hotfullt i mina öron. Jag har sett mossiga, förfallna, skogsflak, brändor och hyggen, och känt en beklämning värre än på mycket länge. Jag äger själv inte ett enda träd i detta land, men landet är lika mycket mitt som ditt och jag har skämts på alla skogs-

ägares vägnar. Landets framtid! har jag tänkt, där jag suttit skakande i bilen. Vem tycks tänka på den i dess relation till den svenska skogen. Jag har försökt trubba av min kritik genom att för mig själv framhålla, att jag är analfabet på den s. k. rationella skogsvårdens område, men jag har samtidigt måst påminna mig om att jag har en smula sunt förnuft, och sunda förnuftet säger, att det är något på tok med de svenska skogarnas vård. Många storstilat skötta skogar nere i Europa ha dykt upp i mitt medvetande medan jag rusat genom Särna besparings-skog på väg mot Malung, och jag har stuckit min näbb under vingen och suttit tyst som en fågel, men med ett undertryckt raseri i kroppen. Måtte jag ta fel! Måtte allt jag sett av skräp och skate, kvist och ruttande vindfällda träd inte ha någon inverkan på skogsbeståndet och återväxten! Men även om jag tar fel, är min vrede respektvärd, ty den bottnar i min känsla för det fattiga, men fina svenska folket!

Vilka ödemarker vårt land ändå rymmer! Man susar timme efter timme efter den smala vägen och skogen står alltfört oändlig kring en. Man ser vägen löpa snör-

Västerdalälven vid Åsen.

rät många kilometer framför bilen, men då och då glesna träden och man skönjer gränsfjällens vita ryggar västerut. Så mörknar det på nytt och bilen fräser med samma jämna spinnande fart söderut. Snart lägger man märke till en bred gata vid sidan, nedhuggna träd, pålar och pinnar grupperade i bestämd ordning — och man förstår att här skall järnvägen från Limesforsen till Särna gå fram. Den skall förkorta avståndet till Sverige för de översta dalsocknarna, förbilliga deras levnadsomkostnader och småningom omvandla deras yttre och inre människa. Tills för några år sedan hade de i Idre två dygns resa till närmaste station och skjutsen kostade väldiga pengar för de fattiga. Nu kila bussarna på fyra, fem timmar däruppfifrån gränsocknen till Älvdalen och Lima och priset understiger betydligt tio kronor. I vinter börja stora postbilar av samma modell som de norrländska att trafikera den sistnämnda sträckan, och minnena av vinternätter i höfyllda skrinor med hästens bjällerklång och de vita, stickande stjärnorna ovanför, glida bort i folkets minne.

Bilen surrar förbi Fulunäs, där väg går mot Norge. Där är vackert, öppet och vänligt. Nu glida vi nästan oavbrutet längs Fuluälven, som Västerdalsälven kallas till långt ner i Transtrand. Skog, backar, glimtar av vatten, utsynar över de sydligaste fjällarna i Sverige, små gårdar med sparsamma jordlotter. En sorgsen stämning vilar över landskapet, man kommer att tänka på hårt arbete, ordkarg religiositet, fiollåtar i moll. Hör man två människor häruppe tala vid varandra, begriper man inte ett ord, ty de tala en dialekt som är hart när oge-

skägget skrapade mot skinnkragen, och hjärtat började dunka i hans barm. Kanske han inte kunde hålla tårarna tillbaka, stora, starka karlen.

Man tycker att den dramtiska stämningen från detta möte ännu vilar över landet och man får det kärt, trots dess kärvhet och inåtvändhet.

*

Fjäll och lappar.

Alla veta, att i Dalarna ligger ett fjäll med namnet Städdjan. Men hur många veta, att Storvätteshåga är det högsta av dalfjällen och att bortom detta fjäll "sitta" Sveriges sydligaste lappar, bestående av fyra familjer, vilkas postadress är Hävlingskällorna och Slugufjäll pr Idre.

(Inom parentes sagt är det lustigt, att om nomaderna användes ordet "sitta" i stället för bo — detta om ett folk som mycket sällan sitter!)

Många äro också de som bestigit Städdjan och därifrån blickat ut över skogs- och fjällhavet, som böljar oändligt åt alla håll, ja, åtskilliga ha väl också på vägen dit krånglat sig farn till Njupeskärs vattenfall via gården med det dystra namnet Mörkret, och någon natt legat i Turistföreningens kåta där. Men hur många ha njutit av den underbart vackra Grövelsjön, vilken djup som en fjord och i vacker båge spränger gränsen mot Norge? Säkerligen ytterst få. Här gick dock en gång den gam'le gode vandringsmannen Linné fram, och med sina skarpa ögon iakttog han de strandlinjer, som ornera fjällsidorna på ömse sidor av sjön. Han såg Salfjällens långa kam och Renda'sölens tre katedraltorn uppfifrån Jakobs- höjden och han gladdes kanske i sitt svenska hjärta åt denna sköna vrå av fosterlandet, okänd av alla utom bönderna, vilka i gammal tid här hade sin övergång till den viktiga handelsstaden Röros, där man bytte spannmål mot smiden.

Under några kristalliskt blanka oktoberdagar har den ensamme resenären vädrat sin själ på dessa breddgrader, pulsat i tindrande nysnö på Långfjället och vilat på södersidan av Storvätteshåga, där solen för en kort tid segrat över vintern och fejat marken bar efter första yrvädret. Resultatet kan kortast uttryckas sålunda: oktober är en härlig fjälltid. Då börjar den stora tystnaden sänka sig över vidderna och man vandrar fram i en högtidlig koralstämning, emedan man vet att nästa mor-

gon kan världen ligga vit och dödsstill eller rysa under den första dånande nordanstormen. Man skärper sina sinnen och iakttar alla spår och fjät i den tunna snön. Där gå vargspår! Ty vargarna ha ett kärt tillhåll uppe i "blockhavet" kring Vånsjögusten. Där ha riporna tryckt in sina lustiga bomärken! Och snöfälten äro överallt sirligt bröderade av små gnagares fjätkrumelurer!

En natt i en lappkåta vid pipande eld och med näsan uppstickande över renfjällen — och man känner sig tusen mil fjärran från teateraffischer, spårvagnar och

Bondbröllop i Dala-Floda.

nomtränglig, och man känner sig som en utlänning.

Vid Sälens gamla by står Gustav Vasastenen och den nya stenen på vilka segrarna i det stora skidloppet fått sina namn inhuggna i guld. Vilken fruktansvärd tyrgd måtte icke ha vilat på den unge folkbefriarens skuldror, då han ensam och förskjuten sökte sig fram genom dessa tungsinta bygder. Vad tänkte han i det ögonblick, han såg de båda utsända och hörde dem höjta hans namn? Han vände sig hastigt, så att det gula, isiga

bokrecensioner. Man finner att man är ohjälpligt två halvor, vilka aldrig kunna kittas samman. Omedvetet blir man vårdslös om sin yttre människa och betraktar nästan med välbehag de sorgkantade naglarna och den svarta skäggstubben. Man talar om renbetesland och böter för djur som överskrida norska gränsen — sådant kostar dryga slantar för Jo Persson i Slugufjäll, ty han äger ett par tusen renar, vilkas klövar klappa och knäppa överallt här uppe. Lapparna i Idre ha varit betänkta på att flytta längre norrut för att undkomma dessa utgifter, men det är svårt att slita sig från gamla boplatser.

Men det är inte bara renböter man har att dragas med. Man kan ibland också få visiter av tjuvar. För något år sedan förlorade rikaste lappen här uppe åtskilligt med pengar plus en bössa, men tjuven gick dock miste om 12,000 kronor i norska sedlar, ty de voro inslagna i en gammal smutsig trasa, och vilken tjuv är så skarpsynt att han misstänker just smutsiga trasor! För resten hann han inte långt innan polisen lade sna stora vantar på honom. Varefter lappen utbytte trasan mot bankvalvet. Tjuven, som hade någon trasa även i en annan byk, fick krypa in i ett annat valv.

När resenären närmar sig Särna på återvägen från fjällen, passerar han en herre i glasögon, med ryggsäck och väska, mitt ute i ödemarken. En underlig kurre, som kommer larvande helt allena uppifrån Härjedalshället. Han har trasiga skor, men ett namn som förekommer i de bästa kretsar. Vart är han på väg? Ingenstades. En ruggig fågel i Vår Herres hage en atavism och paradox. Vi bli lika förvånade båda, och han kanske tänker detsamma om mig som jag om honom. Ju äldre man blir, desto mindre bryr man sig om de "store" här i världen, men gläder sig allt mer åt de konstiga figurerna på Livets lange Landevej.

*

Upp mot Siljan.

Först i Gagnef mötes man av de första sockendrakterna, burna i vardagslag. I många socknar har man

numera dragit fram den förgätna dräkten och funnit den vara vacker att bäras vid högtidliga tillfällen, men det är först efter överskridandet av Gagnefsgården ser man den lysa i grönt, rött och gult på de frodiga kullarna och de kvickögda Gagnefmännen. Samma glada färgklatschar har den socknens folk också i själen. Gagnefsborna äro ett piggt och nyfiket släkte, och den sistnämnda egenskapen har också förskaffat dem öknamnet "flugor". Vilket dock bör vara trevligare än epitetet "tun-lusa", som fallit på de östgötdryga böndernas i Stora Tuna lott.

Deras socken är lika vacker som deras dräkt och den karaktäriseras av de mjukt nedskurna många bäckdalarna, som linjera terrängen på båda sidor om älven.

Det är påfallande i hur hög grad *jättarna* ännu dominera den svenska folkfantasi. Nästan varje berg har sin jätte och varje större stenblock har slungats av deras händer mot kyrkklockor. Gims klack och Djurmo klack, som man passerar på väg genom Gagnef med järnvägen, ha naturligtvis sina jättar även de. Striden mellan människa och vildmark gestaltar sig i folkets fantasi som en kamp mot jättar. Vilken gripande bild av allt det blodsvettiga arbete som ligger bakom vår polcirkelkultur! Då man hunnit genom skogen mellan Gagnef och Äl och ser ut över Insjön och Leksandsbergen, slår det resenären, vilken mängd urgamla ortsnamn den finner utmed älven och som oförtydligt visa vilken åldrig kultur präglar den mäktiga dalen: Skedvi, Tuna, Romma, Hälla, Tibble, Tingsholm, Mora. Det smakar Torsdyrkan och vikingaliv av dem alla. Älven har varit vägvisare alltifrån havet och upp till fjälltrakterna för de ludna fiskare och jägare, som i hedenhös trängde här fram, som förökade sig, utbytte benkroken och bågen mot jordhackan och spaden, svedde åker, odlade korn och i tidens fullbordan kristalliserade ut sig till det enhetliga och nackstyva folkslag som heter dalmasar.

Det är nackstyvheten som för oss övriga svenskar

Gammal gård å Sollerön.

(Sv. Turisttidning)

framstår som dalkarlens främsta karaktäristikon. I det dalska lynnet finnas ett par andra drag som man lätt lägger märke till, nämligen den egendomliga blandningen av lidelsefull hemkärlek och vandringsoro. Säkert har den dalska befolkningen vandrat mer än de övriga landskapens invånare — och dess centrala roll i vår medeltidshistoria får väl åtminstone till en del skrivas på denna egenskaps konto. Kullorna från Malungingo i förra seklet ända till Ryssland med sina hårarbeten och ännu i dag vandra kvinnorna från Gagnef land och rike runt med sina band, medan timmermännen från Leksand och murarna från Rättvik förekomma på alla arbetsplatser i Sverige. I både Gagnef, Leksand och Rättvik är det ytterst vanligt, att männen hava sitt arbete långt borta, men dock behålla sina små gårdar och bruka dem. Och bruka dem väl.

Detta sistnämnda förhållande bottnar naturligtvis ytterst i ekonomiska förhållanden. Och därmed äro vi inne på den aktuella skiftesfrågan, som blir en prövesten för våra jordbrukssakkunnige. Faktum är; att sönderdelningen av gårdarna särskilt i Rättvik gått så långt, att hemmanen mer börja likna egna hem. Ett storskifte är ur nationalekonomisk synpunkt nödvändigt, men det kommer att törna mot nackstyvheten och hemkärleken, och det beror uteslutande på vederbörande myndigheter om dalmasarna då, liksom en gång förr, då skiftesfrågan var brännande, börja röra på sig i hotfulla åthävor.

De där hotfulla åthävor skulle man dock nästan vilja framönska, när det gäller turisterna, som befolka särskilt Leksand och Rättvik och som i sin mån hålla på att omvandla Siljanssocknarnas ekonomi. Man ville också för dalkarlarna själva insmickrande påpeka deras berömda nackstyvhet, som stundom bytes mot en alltför långt gången fördragsamhet mot de tiotusendes härfärd till Siljan. Där är ljuvligt att vara, sommar som vinter,

Zorns Gustaf Vasastaty i Mora.

men turisten glömmar tyvärr ofta att uppträda belevat mot värdfolket och borde därför hållas en smula mera på mattan.

Men vi äro ju alla turister i tillvaron, och även dalkarlarna äro smålänningar inför Vår Herre!

*

Säter, Ornäs, Falun.

Halvvägs hinner till Leksand upptäcktes en bekant herre på en station, och minuten därefter har den ensamme resenären lämnat tåget och stuvat in sig i Forden, ty namnet Ford börjar uttränga namnet Gustav Vasa ur dalkarlens hjärna. Och emedan herrn med bil skiner av välvilja och söndagsledighet bär det av i rakt motsatt riktning i den frostklara morgonen. Vi

Utsikt över Rättviken.

(Sv. Turisttidning)

Från Falu Gruva. Gruvstugan.

lämna Borlänge och Tuna kyrka akterut, vi skutta förbi Rommehed, Dalregementets anrika lägerplats och kryssa slutligen på Sätters knaggliga gator, där biografaffischernas präglade hjärt avsticker mot stadens anda av postillaläsning och "Veckans berättelse" i Sätters Tidning.

Här är friden genomförd med omedvetet raffinemang. Reflexionsspeglarna sitta fästade helt diskret vid fönstren intill de smala gatorna och världskloka ansikten mönstra genom dem de fåvitska flänörerna. På ett för-maksbord i bottenvåningen ligger mot den röda plyschen prins Wilhelms dikter, och kanariefågeln hoppar så livligt högmässotiden tillåter på sina två pinnar i ståltrådsburen. I hans lilla hjärna röra sig endast vänliga tankar, och kunde han tala, skulle han säkert tala vers och citera Ida Granquist.

Stadshotellet med genomgångsrummen ligger herrgårdslikt vid det kala torget, och sockenstugan står rödmålad där den alltid stått. För åtta år sedan kom jag till fots över skogarna från Smedjebacken och betogs av den lilla stugan, och icke utan rörelse återfinner jag den.

Vi gå ner i den höstliga dalen, där ån skummar hög mellan hängande grenar och vindlar fram i stillsamma slyng med röda löv på sin glidande yta. Sommaridyllen är förbi, serveringsställena stå med förbommade luckor, talarstolen gapar ödsligt och inga förälskade par halka i leran. En bild av livets verklighet sedan illusionerna krossats. När bofinkarna sjunga med klarrande bröst och gullvivorna lysa i backarna är denna dal en fristad för skalden av gamla skolan. Här är rätta platsen att läsa Levertin eller Buch

der Lieder, och kanske att ännu någon fördröjd lärling från slängkappans och slokhattens dagar vandrar här, mager och frånvarande, på de knastrande vägarna i pingstiden. Det är icke långt härifrån till Pungmakarbo och Bispbergs klack, där falkarna häcka, men han har ju intet att göra på någotdera stället, ty vad gör den med pung, som inga guldmünt äger och vad bryr den sig om fåkar som har trädgårdssångaren till sinnebild!

Ack, Säter! Medan Forden susar vidare, och ditt kyrktorn försvinner i det vågiga landskapet, önskar jag mig din frid!

Vi rulla förbi Torsängs utsökt vackra kyrka och klockstapel och stanna härnäst vid Ornässtugan. Den gården skulle jag vilja köpa av svenska staten, ty pampigare gård på skönare plats är otänkbar. Glädjen skulle vara fullständig om sågen i närheten inte skräpade ner omgivningen och om inte den märkliga stugans inre föredde en sådan ointelligent röra av harnesk och plåtar och allt möjligt "historiskt" jox. Varför inte slänga ut hela härligheten och inreda Ornässtugan på 1500-tals-sätt? Det skulle vara bra mycket mera pietetsfullt än detta kaos utan mening. Låt oss slippa vaxkabinettet och i stället få en stilren bild av en medeltida dalsk storbondegård, där fantasien får spela utan störningar. Är det doktor Upmark som har minnesmärket på sin lott, så bör han lida av dess nuvarande tillstånd.

När Forden rullat förbi Olsbacka gamla pittoreska bruk och passerat Gruvriset, öppnar sig utsikten över det solbelysta Falun. Det är tur att solen skiner, ty Falun i regn är icke särdeles tilltalande. Klockorna pingla sin eviga sång vid gruvan, och i det forna gruvkapellet har

Från Sätters sköna dal.

Bergslaget ordnat ett berömvärdt industrimuseum, där Polhems sinnrika pumpverk kunna åskådas i modeller. Stegarna vingla hit och dit i Stöten och paviljongen, som rests över den punkt, där enligt sägnen en get fick rödfärg i raggen och därmed blev gruvans upptäckare, lutar betänkligt.

Men nere på torget står den förfärliga Engelbrektsgruppen som en lerbög och huvudpersonen stirrar ner i Sanders och Sagers bokhandel liksom för att läsa titlarna på höstböckerna. Stackars karl! Hans ögon fastna vid omslaget till prostens Ekströms senaste broschyr mot folkskoleinspektör Brandt. Men hans minspel förändras icke.

*

Diktens och konstens Dalom.

Vart man vänder sig i socknarna kring Siljan, råkar man på konstnärshem. Och man undrar inte på att målare, musiker och skaldar trivas och frodas här. Ty Siljanstrakten bjuder just på de härligheter som alltid måste fånga en konstnär. Den öppnar väldiga fjärrsyner och rymmer undangömda idyller. Det är ett sällsynt *levande* ansikte denna bygd äger, det skiftar i alla sinnesstämningar från det allra ungdomligaste och sorglösaste leende till den gamle vismannens högtidliga och lugna åskådan.

Visserligen finnas konstnärshem också på andra platser i Dalom. Carl Larsson upptäckte Sundborn, Otilia Adelborg Gagnef, Karl-Erik Forsslund Vessman, Johan Nordling sökte sig till Skeberg och Carl Larsson i By har timrat sin stuga i hemsocknen. Men det är i Rättvik och Leksand de flestaför samlat sig, och särskilt vid Tällberg överflöda de. Men så är ju också Tällberg höjdpunkten i Siljansbygden.

Ornässtugan.

Interiör från Kopparbergs kyrka.

Av gammalt anses ju Gustaf Ankarcronas Holen vara det stiligaste konstnärshemmet. Men det är mera ett museum, och ett synnerligen värdefullt sådant. Det ligger högt på åsen och från lekplanen utanför har man en hänförande utsikt. Längre ned ligger professor Mittag-Lefflers värdiga villa och Hugo Alfvéns torvtäckta stugor. En hel härskara yngre konstnärer ha också slagit sig ned här, och några ha tagit så rikligt för sig av jord, att de förrätrat sig inom tomtförsäljarnas icke alltid respektabla ramar.

Men fjärran från vimlets yra har Fridolin rest sin lugna gård intill sjön Opplimmen under hägnen av de väldiga backarna i Sjugare, de backar där Maria med nyponblommans hy en gång kom vandrande i stjärnögda drömmar. Här har han sin lustgård och sin borg, belägen i ungdomslandet vid sidan av allfarvägen och hit rymmer han antagligen så ofta han kan det. Gården lyser stor och vit på sjöstranden och runt om planen gruppera sig härbren och loftbodar, men över alltsammans reser sig den långa flaggstången. Det är fridfullt i den gamla byn och man föreställer sig helst, att Fridolin om sommarkvällarna sitter i en båt med pipan i munnen och rör gädddrag. Just nu har våren, som de svaga kalla höst, avlövat träden i åsarnas sluttningar och skalden sitter väl i den vittra areopagen och grubblar över vem som skall ha nobelpriset. När Hardys namn susar genom församlingen skyndar han sig måhända att tänka på de feta skålpundsgäddor han halat upp borta i Opplimmen. Men så lätt kommer man väl ändå inte ifrån en kvistig fråga!

När man tänker på Dalom som diktarnas land, slår det en, att Siljansbygden icke med ett enda namn bidragit till svenska litteraturen. Alla skalder äro från nedre Dalarna. Karlfeldt själv och Carl Larsson i By från dess allra sydligaste och minst dalska trakter. Gamle Stjernhjelm från Vika, Johan Olof Wallin från Stora Tuna, Dan Andersson från Grangärde finnmark. Den store skalden och sockerbagaren Ofvandahl hör inte heller glömmas bland dessa namn, ty han är liksom Wallin tunkarl. Ett enda stort namn har Siljansbygden, dock icke ett litterärt. Namnet är Anders Zorn. Och Zorn var ju blott halv dalkarl.

Kommer man till Mora, så märker man att hans namn är större än själva konungens. Aldrig har väl en konstnär i sådan grad kunnat trycka in sin namnstämpel på en ort som Zorn förmått i Mora. Till och med Gustav Vasa lever här endast tack vare Zorn. Folkbefriaren

hade visserligen redan före Zorns dagar sitt minnesmärke i Utmeland — inom parentes sagt ett ej så överdrivet skönt minnesmärke — men först sedan den härliga statyn rests nere i Strand blev han riktigt levande. Zorns bronsbild och Karlfeldts dikt med Peterson-Bergers musik ("Han trädde upp i männens flock") utgöra tillsammans den mäktigaste hyllning någon historisk hjälte ägnats i detta land.

Mora Strand är eljest en rätt trist företeelse. Samhället ligger flackt och gyttringt nere vid sjön och vid högvatten tränger Siljan in i diverse kaféer och magasin. Det är det *historiska* högvattnet, minnen från befrielsekrigen, som förlänar orten dess skönhet och korar den till vallfartsort. Det vackraste minnesmärket från gammal tid är den åldriga gård, Zorn skapat intill Skeriol — ett hembygdsmuseum av högt värde.

Smiril.

Advent.

Vaknar jag i kulan gryning
och ser vita flingor dala
och förnimmer andlös tystnad
över väg och marker kala.

Stilla väntar jag som alla
budet, som snart klockor bära
över gamla Sveriges bygder
budet för oss alla kära.

Och det ljusnar i mitt sinne
när de vita flingor snöga,
när ett hosianna ljuder
upp mot kyrkvalv mäktigt höga.

Kvar det dröjer i mitt hjärta
något ljuvt, när dag är liden.
Vid ett ensamt ljus jag drömmer
om ett rike bortom tiden.

Eggon Lundell

Det svenska fiolbyggeriet.

Ett samtal med hr Erik Lindholm.

För ungefär ett halvt år sedan samlade Sveriges fiolbyggareamatörer sina händer mer eller mindre lyckade verk till den stora utställning i Konstakademien, till vilken Svenska ungdomsringen för bygdekultur tagit initiativet. Avsikten med denna utställning var att utröna hur pass stor spridning fiolbyggeriet har i Sverige och dessutom att i möjlig mån bistå utövarne av det ädla yrket med nödvändiga råd och anvisningar. Anslutningen var helt enkelt överbärande. Deltagarnas numerär gjorde det emellertid omöjligt för initiativtagarna att fullfölja sin ursprungliga tanke: att genom instruktioner av yrkesutbildade fackmän hjälpa och uppmuntra denna gren av den svenska allmogeslöjden.

Redan medan utställningen pågick uppstod därför frågan, hur man bäst skulle ordna den nödvändiga undervisningen. Det var då vår kände fiolbyggare Erik Lindholm framkastade förslaget om en fiolbyggarskola i Stockholm. Förverkligandet av denna tanke var naturligtvis i hög grad beroende av de ekonomiska resurserna. Utställningen hade icke lämnat någon behållning, och de pengar Stockholms-Tidningen välvilligt ställt till arrangörernas förfogande voro i det närmaste förbrukade. Men hr E. Granhammar, en av ledarna i Svenska ungdomsringen och den drivande kraften i utställningsföretaget, har under hela den tid som nu gått fortsatt att verka för idén. Att hans ansträngningar krönts med en viss framgång framgick av notisen i Sv. Dagbladet för den 17 september, vari i korthet meddelades att Samfundet för hembygdsvärd i höst kommer att anordna en första fiolbyggarkurs i Stockholm under ledning av hr Erik Lindholm.

Det framgick nämligen av vårt samtal med hr Lindholm, att det numera är fråga om att hjälpa det svenska fiolmakeriet så pass på benen, att det småningom skall kunna uppta kampen med den utländska konkurrensen. För närvarande har Sverige endast fyra eller fem fiolbyggare med specialteknisk utbildning. Men även dessa äro nästan uteslutande hänvisade till reparationsverksamheten. Den egna produktionen får sitta emellan, ty våra fiolister skaffa sig helst utländska fioler. Det har naturligtvis sin förklaring däri, att de få svenska yrkesmännen under sin kamp för tillvaron aldrig hunnit producera den kvantitet, som skulle motsvara efterfrågan och behovet av rikt urval. Att det icke är bristande yrkesskicklighet som hämmar de inhemska fackmännen kan man sluta sig till av den omständigheten, att svenskarna på andra instrumentområden visat sig vara mycket skickliga. Den svenska instrumentexporten har tillgodosett både europeiska och transatlantiska länder. Skandinaviska orgel- och pianofabriken Angelicaorglar äro kända lite varstans. T. o. m. maestro Enrico Bossi hade ju en sådan.

— Men tror inte hr Lindholm att det hos violinister i allmänhet är antikvitetsintresset som gör att de helst

välja en gammal fiol, även om den bevisligen är sämre än en erbjuden ny?

— Det må så vara. Alla ha dock icke råd att köpa gamla fioler, och det blir därför ofta fabriksfiolen som får ersätta den handsnidade. Men i Mittenwald t. ex., där iförlöbigt sagt den berömda Klotz var hemma, har staten inrättat en fiolbyggarskola med gratisundervisning för 12 å 15 elever. Under uppsikt av direktören, som själv är mästare i yrket, samt en underlärare förfärdiga eleverna sina instrument. Staten säljer sedan fiolerna för en billig penning åt instrumenthandlarna, vilka i sin tur utbjuda dem åt allmänheten för en anspråkslös summa. Efter avslutade studier fortsätta eleverna sin verksamhet antingen på egen hand eller hos någon mästare. På detta sätt motverkar staten både importen och fabriksproduktionens dussinvaror.

— Anser då hr Lindholm att Sverige är i behov av ett större antal tekniskt utbildade fiolbyggare?

— Utan tvivel. Förresten är det stora antalet amatörer här i landet ett tillräckligt belägg. Mindre genom sin blotta existens än genom det sakförhållandet, att de flesta av dem ha en betydande avsättning för sina alster. Därtill kommer den icke alldeles oviktiga omständigheten, att mången amatörbyggare betraktar sig som den ende rätte arvtagaren till både Stradivarius, Guarnerius och Amati. Med den påföljd att han med änglasamvete begär — icke blott begär utan också får ända upp till en tusenlapp för en fiol, som vid grannsyntare påseende icke visar sig vara värd mer än högst en tiondel av det betalda priset.

— Vad kan man göra åt den saken?

— Jo, i den mån amatörerna hunnit få tekniskt grundade kunskaper, skola de naturligtvis riktigare värdesätta sina egna och andras alster. Och resultatet ger sig självt: deras fioler komma att bli bättre och — billigare.

— Varigenom har anordnandet av den första kursen nu möjliggjorts?

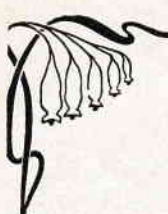
— Det har vi främst hr Granhammars propaganda att tacka för. Det har nämligen lyckats Svenska ungdomsringen att av Samfundet för hembygdsvärd utverka ett understöd med de statsmedel detta samfund förfogar över. Det är en anspråkslös början som nu göres, men det är ju möjligt att våra ansträngningar en gång skola bära frukt...

— Huru mycket tror hr Lindholm det skulle kosta staten att underhålla en liknande skola som den i Mittenwald?

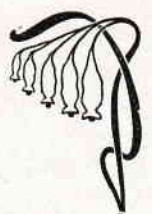
Hr Lindholm småler förstående.

— Ja, jag har beräknat att det skulle behövas cirka tiotusen kronor årligen. Och så har jag tänkt att läraren under skoltiden själv skulle snida en fiol. Som undervisningsmaterial. Och den kunde ju staten ha rätt att få gratis.

Piccolo.

Nyårsklockan

Av Fredrik Nycander.

Ring, nyårsklocka, ditt löftesbud
i tolvslagets undertimma,
låt oss vid ditt vackra midnattsljud
vår hjälpande Gud förnimma!

Ring, kyrkoklocka, i hymnens takt,
ring år i grav och i vagga,
ring nyborna årets stolta giv akt,
ring frid över Sveriges flagga,
ring trofasthet till vår urgamla stat,
till konung och edsvurna lagar,
ring maning till frälsande fredlig dat,
till sämja i vändadagar,
ring enighet av all menighet
i ödesdanande tider!
Ring seger i andens strider!
Ring lyckohälsning till hög och låg,
till fjällets färdman, sjöbuss på våg,
till skara, samlad vid härden,
till främling, vänlös i världen,
till rik, som glädes i upplyst sal,
där barnen i ringdans stoja,
till fattig, som huttrar i hungerkval
i mörk och förfallen koja,
ring kost åt svältande arma,
åt frysande bäddar varma,
ring ståndaktighet i den friskes nit
och rosor på kind, av soten vit,
ring makt i predikareordet,
ring böckernas bok på bordet,
ring mod åt den döende, evighetstro,
välsignat minne och gravens ro,
ring åldringsvila och ungdomsgamman,
ring alla sveklöst älskande samman,
ring trevnad i nybygge, gammalgård,
ring tiggargåva och barnavård,
ring hemfrid, kärlek till berg och skog,
ring kraft i näve och fart i plog,
ring ax i vårliga kornet
och råge i ymnighetshornet!
Ring arbetarn lönn, att han trivs med iden
och åt den trötte, när dag är liden,
ring stärkande sömn i hägnat bo,
på ejderdunet, på halmen!
Ring ro, ring ro
med vida ljudande, svenska malmen!

Violinen och - jag.

För Hembygden.

Denna lilla trevliga uppsats är skriven av tjänstemannen hr C. Å. Carlson, vilken erhöll guldmedalj å instrumentutställningen för en synnerligen välgjord luta och ett par dito fioler.

Vilken förunderlig tjusning och trollmakt det ligger i den lilla underbara tingest, som fått det sköna namnet violin. En engelsman har kallat den en Pandora-ask, som innesluter himmelen.

Violinen har under sekler lockat människobarnen till glädje och tårar, släkte efter släkte ha omfattat den med samma kärlek och hänförelse.

Det bästa och ädlaste i människosjälens djupaste djup har frammanats av violinens toner, och dess strängar klungit i oavbruten harmoni, med det silversträngade instrument en mild försyn byggt in i människobrust.

Den första gång jag såg dig
Det var en sommardag...

sjunger Birger Sjöberg i Fridas visor.

Så var det med mig och violinen. I den del av Västergötland, som stundom benämndes »den mörkaste», stod min vagga. Fyra mil till närmaste stad och »tre fjärdingsväg» till järnvägsstation.

En dag från mina barnaår är djupare inristad i mitt minne än någon annan. Jag var omkring 6 år, då det hände. I sällskap med min fader fick jag för första gången följa med till »torget», en torgdag. Vi gingo den en halv mil långa vägen till fots, och jag var trött då vi kommo fram, men det gick snart över då jag fick se all världens härligheter på torget.

Plötsligt fick jag höra ett märkvärdigt ljud från en folkhop, som stod packad omkring något som jag icke kunde se. Jag måste dit. Min fader ville lugna mig, och förklarade saktmodigt, att »dä där; var ingenting att bry sig om. Det var bara den gamla blinde »Spel-Adel», som gnodde på sin fiol. (Mannen hette Adolf.) Jag fick emellertid komma intill och lyssna. Något så vackert hade jag aldrig hört. Jag hör det när jag vill ännu i dag. Far sa 'att det var »Skams polske»,* som spelades, »å dä va inte gött te höret'.

Jag fick emellertid höra flera nummer av Spel-Adel, och händelsen var den största i mitt liv.

Under hemvägen trallade jag och sjöng det, som fastnat i minnet, och texten formade jag till själv som barn bruka göra. Den lydde så här: när jag blir stor skall jag köpa fiol, och spela, spela, bara spela.

När vi kommo hem uppsnappade jag att far sade till mor: »Pojken vart änna kônstig när han fick höra Spel-Adel». Mor log förstående. De tonerna kände hon till sedan sin ungdom.

* Uttalas *polske* i Norra Västergötland och Värmland.

Några gånger senare blev jag i tillfälle att höra Spel-Adel, men »Det förste möde» står dock mest levande för mig, och från den stunden var jag fiolbiten för livet. Några få år till och Spel-Adel var borta. Den obeveklige hade bärgat honom.

»Torget» besöktes även av en annan spelman, som gick under namnet »Speler-Ekvist». Ett gammalt original, förfallen och försupen. Hans fiol var sprucken och dålig, och ofta fick en »tvinntråd» ersätta en brusten sträng. Då han satte fiolen under hakan och »drog till» spred sig ett glädjens skimmer över åhörarnas anleten. Åh vad det var roligt. Välljud fick han dock fram ur sin ferla, så skraltig den var.

Mina föräldrar berättade att Ekvist varit en stor spelman på sin tid. Far hade själv, som pojke, varit med på ett bröllop där Ekvist spelade. Då hade hänt en del underliga saker. Ekvist spelade så vilt, att icke endast varenda människa som var inom hörhåll måste dansa, utan även bord och stolar följde med i virvlarne. Ekvist kunde icke sluta sedan han kommit i gång, förrän en behjärtad person högg honom i armen. I annat fall hade han spelat tills han gett upp andan, trodde man.

»Horn-Per hade också »visat sig» och deltagit i dansen.

Sådant hände när de gamle spelmännen kommo riktigt i lagen. Gör om det den som kan.

Dessa två spelmän voro »de sista på skansen», av den gamla stammen i min hembygd. Det frireligiösa genombrottet på 80-talet gjorde sitt till, att inga nya uppstodo. En del spelmän rycktes med i rörelsen och slogo sönder sina fioler som »syndens redskap». De mera betänksamma »hängde upp sina harpor på pilträden», d. v. s. på vinden. När sans och förnuft återkommo togos de ner igen. I många fall stämde nog fiolen om till allvarligare och enklare melodier än de gamla polskorna, men fördomarne ha med åren gett med sig. Även min fader blev med tiden allt mera tolerant.

Det stora problemet för mig under gossåren var: hur hur skulle jag få en fiol? Far och mor voro omöjliga i det fallet. Men jag hade klart för mig, att jag *måste spela*. Så hittade jag ett gammalt psalmodikon på vinden efter morfar. Med mors hjälp tvinnades och vaxades en stark tråd, som spändes upp på instrumentet. Stråken tillverkades egenhändigt, och grannens häst fick släppa till taglet. Här var dock ett stråkinstrument, om än ett surrogat. Jag spelade snart hela Svenska Psalmboken och Ahnfelts sånger, efter sifferskrift. Med tiden fick jag byta ut »tvinntråden» mot en sensträng (en vanlig D-sträng).

Jag tröttnade likväl snart på lådan. Jag måste ha en fiol, tänkte jag, och kan jag ej få den på annat sätt, så gör jag en själv. Ett oryggligt beslut var fattat. Jag var då 12 år. Jag fick låna en fiol, som jag noggrant ritade utav, och sedan började ett mödosamt ar-

bete, men det saknades ej arbetsglädje. Min första fiol kom så till. Jag sålde den längre fram, och fick 4:75 för den. En hel förmögenhet för mig. En skräddare blev den lycklige ägaren, och han påstod att det var en »riktig fiol». Nu hade jag pengar att köpa strängar och övrig material för, och en fiol till såg dagens ljus, om något år. Vid 15 år gjorde jag en gitarr, som jag ännu har i behåll. Men sedan var det slut med instrumentmakeriet.

Vid mognare ålder kom den gamla kärleken igen, och ett och annat instrument har jag väl på mitt samvete. Det har blivit min »hobby». Sådant ligger i blodet, och den som fattats av den stora kärleken kan icke sluta. Han är såld. Själv betraktar jag denna vurm som ett livsvärde, och fiolknäpet har skänkt mig många av livets bästa stunder.

Violinen är kungen bland musikinstrumenten och kommer alltid att förbliva det. *Carl-Aug. Carlsson.*

Folkvisans underbara vandringsar.

*"Det står ett ljus i Österland,
det lyser som en stjärna;
det lyser för min lille vän,
som jag har älskat gärna;
jag tror min vän, han lever än —
han tänder upp sitt ljus igen
att lysa för hans vänner."*

Med denna vers ur den gamla svenska folkvisan inleder den bekante danske författaren *Johannes V. Jørgensen* sina skildringar "På väg till Jerusalem" i *Svenska Dagbladet* den 24 januari 1922, och han fortsätter:

"Och medan horisonten långsamt och regelbundet gungar upp och ned utanför hyttfönstren och havets sus kommer in genom den öppna rutan, ljuder i salongen den gamla nordiska sången, vars författare jag aldrig kunnat uppspåra*, men som bättre än någon annan jag känner ger uttryck åt nordbons känslor för orienten. "Det står ett ljus i Österland" — sången säger ej om det är ljuset från Betlehem. Den stjärna ljuset liknas vid är nog inte heller julstjärnan. Den vän som ännu lever därborta, är kanhända samma "allrakäraste min" som i den bekanta svenska visan. Men denna obestämdhet, detta svävande mellan mänskligt och heligt ger just sången dess stämning och fyller sinnet med en längtan framåt, som tillika är längtan tillbaka mot något kärt man en gång känt — något som gått förlorat, men icke för evigt — något som ännu är till och som tåligt och trofast väntar i fjärran . . ."

Så långt den berömda danske författaren (som i sitt hemland mest går under smeknamnet "Johannes V".)

Kanske det är flera än den danske författaren, som skulle vilja veta något litet om visans — "Det står ett ljus i Österland" — först upprinnelse?

Den förekommer i sin helhet första gången — dock utan melodi — i *A. I. Arwidssons Svenska Fornsånger III* (1842) och lyder sålunda:

Gossen Olof Svenssons Visa.

Upptecknad i Kisa socken av Östergötland år 1816 och diktad av en blind gosse med ovanstående namn.

*Alls ingen flicka lastar jag,
därtill är jag så ringa;
men nog vet jag vem jag vill ha,*

*som hjärtat mitt månd' tvinga,
när hon ibland de andra går,
liksom en ros bland törnen står;
hon är ifrån mig tagen.*

*Det kom ett ljus från Österland,
det lyser som en stjärna;
det var en vän jag tyckte om,
den älskte jag så gärna.
Jag tror att gnistan lever än,
som kan upptända ljus igen
emellan såta vänner.*

*Men skulle vi ovänner bli,
som såta vänner varit;
men aldrig ryggas jag min ed,
den jag en gång har svurit.
Ja, förr skall himlen falla ned,
och bergen smälta bort som snö,
förrän jag dig skall svika!*

Visan blev sedan, något förkortad, införd i "Ny Illustrerad Tidning" 1867, även där utan melodi.

Den förste melodiupptecknaren till visan är *Richard Dybeck*, som från Roslagen hämtat sin melodi därifrån.

H. S—g.

Till ovanstående intressanta framställning tillåter sig undertecknad foga några ord.

Förf. återger en uppgift av *Arwidsson*, att texten till "Det står ett ljus i Österland", som denne upptecknat den, skulle vara diktad av en blind gosse, vars namn t. o. m. meddelas. Upptecknandet skedde i Kisa år 1816, varför orden och tilläventyrs även melodin skulle vara att betrakta som härstammande från Östergötland.

Detta sistnämnda är alls inte otänkbart, då sagda landskap — eller Linköpings stift i dess forna omfattning — med rätta kommit att betecknas som den svenska folkvisans huvudbygd. Men uppgiften om den blinde gossen *Olof Svensson* som textens upphovsman måste nog anammas med största reservation, i varje fall förses med tillägget: enligt folktraditionen. Ty man far tvivelsutan vilse, om man tolkar saken så, att den ungdomlige skalden skulle ha levat i en tid som låg nära

*) Kursiveringen gjord av dessa anteckningars förf.

den, då upptecknandet skedde. Häremot talar ju redan det förhållandet, att tvenne andra upptecknare, båda samtida med A. (nämligen Ahlström och Dybeck), funnit samma visa på helt andra orter. Vad däremot den danska versionen beträffar, avviker den ju helt från de svenska — på ett intressant undantag när: versradererna "så långt som himlen är från jord, så långt är du från dina ord". Detta uttryck återfinnes inte blott i föreliggande svenska folkvisa utan går igen även i flera andra som en stående, tydligen mycket favoriserad fras. (Jag citerar som ett belägg härför ur en Mälardalsvisa: "långt är himmelen från jord, långt gick han från sitt ord".) Redan detta visar, att texten från Kisa, som Årwidsson upptecknade, har sitt ursprung — inte i den natur-lyriska och romantiska poesi, som ungefär samtidigt börjar omhuldas av de "högre" klasserna i vårt land för att småningom under 1800-talet tränga ned till de "lägre", utan i den lyriska diktning, som blommar i Sverige under 15- och 1600-talen, en tid som vi i motsats till den enkla medeltida folkvisepoesins kunna kalla den sentimentala (=känslösamma) folkvisans guldålder.

Det tämligen obestämda innehållet uttrycker gärna i dessa visor, vilkas melodier tillhöra de vänaste klenoderna i folkvisornas skattkammare, ett ungdomligt sinnes vemodiga trånad efter kärlek och livslycka. Den regelbundet besjunga "vännen" är lika regelbundet

"långt härifrån" — kanske rättare sagt ofta förefintlig endast i den långtande enslingens fatasi.

I här föreliggande fall anges vännens uppehållsort vara i "Österland" — ett ganska svävande geografiskt begrepp, alldenstund Österland kan vara dels Österlandet, d. v. s. Orienten med Det heliga landet (i vilken betydelse ordet nyttjas t. ex. i den urspr. rent religiösa sången "Till Österland vill jag fara") och dels landet på andra sidan Östersjön, närmast Finland, som ända in på 1600-talet i svenska handlingar officiellt benämnes så.

På frågan, vilket av dessa tvenne geografiska områden som traditionens blinde men fantasiskådande "Olov Svensson" i sin avskilda östgötabygd åsyftade, tror jag vi klokast svara: han visste det näppeligen själv helt klart. Han visste bara, att han kände stor och stark längtan efter lyckans ljus över sina vägar och att "hjärtats nyckel heter sång". Och så sökte han förlossning i tonerna och sjöng ut sin äkta, personliga känslöfhet i en bildrik och med liknelser starkt smyckad kärleksvisa — precis i den ton som blev på modet under 1500-talet och vars uttryck alltså i samma grad förtjänar att bli på modet, därför att tonen ändå var äkta och därför att människohjärtat dock innerst alltid förblir sig likt.

Sven Kjersén.

Det var en gång . . .

Av Ernest P. Bernström.

Belönad med första priset vid Samfundet
S:t Eriks pristävlan 1923

Det var en gång — så börjar varje saga
med rosenskimmer ifrån flydda dar.
Det var en gång — hur lätt de orden draga
ur minnets djup var skatt där gömmes kvar.
Det var en gång — det ligger dolt i orden
ett fagert eko utav hoppets sång.
Det käraste av allt vi ägt på jorden
finns inneslutet i: det var en gång.

Det var en gång — i verklighetens spånad
ett inslag uti purpurfärg det är.
Det var en gång — det är vårt hjärtas trånad,
som flammad upp en gång i livsbegär.
Det var en gång — är en klenod vi värna,
ty illusionens glans den speglar matt.
Det var en gång — det är en vänlig stjärna,
som lyser genom tidens dunkla natt.

Det var en gång — är allt som står tillbaka,
när sorgen dämpat livets poesi.
Allt vad vi mist, men aldrig lärt försaka,
står, likt en morgonhägring, fram däri.
Det var en gång — det är det aldrig funna,
vars tjuvningskraft oss lockar år från år.
Det var en gång — det är den aldrig vunna,
men drömda lyckan från vår ungdomsvår,

Det var en gång — det utgör själva bården
kring allt, vad stort och skönt, som livet gav.
Det var en gång — är vita marmorvården,
som täcker det förflutnas tysta grav.
När sist förgängelsen sin gård skall taga
och när förklingat har min sista sång,
Så kanske skall min egen levnadssaga
i runor ristas med: Det var en gång.

Fiolbyggarnas avdelning.

För Hembygden av Henrik Friberg.

(Forts. frn föreg. n:r)

Allt tal om äkta Stradivariusmodeller är av ringa betydelse. Stradivarius har under sin långa levnad utarbetat massor av modeller, och om en eller annan av dessa avritas mycket noga och sedan av andra åter och åter avritas, är det ej svårt att förstå, att "Stradivariusmodellen" kommer att se ganska olika ut mot originalet. Det bästa man kan göra för att erhålla en bra modell, är att utvälja en, som man tycker bra om samt avrita denna och sedermera själv företaga de mindre ändringar, som kunna visa sig vara av behovet påkallade.

Av stor betydelse för utseendet äro hörnen. Bli dessa för långt utskjutande blir modellen ej vacker, och bli de för knappt tilltagna, verkar det hela stympat. Inläggningarna kunna då ej heller erhålla sitt vackraste utseende i själva hörnen. Hörnens bredd i själva rundningen är en finess. Avståndet mellan hörnen kan vara en smaksak, men det bör icke vara detta. Om avståndet blir för långt eller för kort förtager det utseendet hos en i övrigt vacker fiol. Stradivarius har å sina bästa och vackraste fioler hållit ett avstånd av 7,8—8 cm. Kubeliks berömda Emperor-violin har i här berörda avseende ett mått av 8 cm. Guarneri är känd för att hava gjort just detta avstånd längst av alla instrumentmakare, och likväl äro hans fioler ansedda såsom synnerligem vackra. Ingen fabriksfiol, som är eller utgives för att vara en kopia av en Guarnerius, är så vacker, som originalet, och skiljer sig troligen i flera arseenen från detta. Bland de äkta Guarneri-fioler, som jag sett, ha två haft ett avstånd mellan hörnen av 8 till 8,2 cm. och en endast 7,6 cm., alltså ungefär samma avstånd, som finnes å Stradivarius fioler. Dessa fioler har varit tillverkade av Guarneri del Jesu. Bland andra fina instrument, tillverkade av Andreas och Petrus Guarneri, har jag funnit ungefär samma mått.

Man kan genom studium av de stora mästarnas i fiolbyggeri instrument finna, att dessa hava haft sina olika perioder, under vilka de byggt instrumenten större eller mindre. En fiol av stort format kan man kalla den, som har en längd å såväl botten som lock av 36 cm. och en bredd av omkring 17 cm., 11,4 cm. och 21 cm. En fiol av litet format kallar man den, som har en längd å botten och lock av 35,5 cm. De stora virtuoserna söka sig helst en fiol av stort format, i synnerhet då det är fråga om en Guarneri del Jesu-fiol. Maggini byggde nästan alla sina instrument i stort format.

Ett villkor för att en fiol skall vara fullt spelbar samt se vacker ut, är, att den har en noga avpassad bredd över mitten. Blir den över mitten smalare än 11 cm. eller bredare än 11,5 cm. förlorar den i fråga om utseendet, men det sistnämnda är även ifråga om spelningen en mycket stor oägenhet. Detta kan dock regleras genom gripbrädans olika höjd ovan locket och därav följande stalllets höjd.

Med botten välvning kan man variera. Maggini, Staëiner, Amati, Rugeri m. fl. hava byggt sina instrument mycket högvälvda, under det Stradivarius och Guarnerius i senare perioder icke gjort välvningen så hög. Å såväl botten som lock är välvningen å dessa instrument ungefär 15 mm. Idealet för en välvning torde vara 15 mm. En avvikelse härifrån måste dock göras, om sargen är mycket låg, t. ex. 25 mm., eller om fiolen är alltför bred, då locket måste vara betydligt högre välvd för att instrumentet skall bli spelbart. Marteauss Maggini-violin, vars sarg är endast 25 mm. hög, har en välvning å locket av omkring 18 mm. Weissbords Guarneri-violin är över mitten 11,5 cm. bred och har en välvning av 15 mm., men på grund av den stora bredden och den ringa välvningen är också denna fiol litet svårhanterlig. Fulländat byggda äro däremot Kubeliks Stradivarius och Paganinis Guarneri del Jesu-violin.

Om botten å en fiol är hel eller delad saknar fullständigt all betydelse. Bland viloinister och andra förekommer ofta diskussion om denna sak, och många förståsigpåare kassera en god fiol endast därför, att botten är delad. Huru oriktig denna uppfattning är belyses bäst av följande redogörelse: Hel botten hava följande: Kubeliks Stradivarius, Marteauss Maggini, Kreutzers Stradivarius, den av Stradivarius 1769 tillverkade praktfiolen, ytterligare en Kubelik tillhörig, av Stradivarius tillverkad fiol, Joachim hade flera fioler, av vilka några ha hel, andra delad botten. Delad botten hava bl. a. följande berömda violiner: Paganinis Guarneri del Jesu, Vendys Stradivarius, Lipinskys Guarneri, Willy Burmeisters Guarneri, Mischa Weissbords Guarneri del Jesu, kapten Bernströms Stradivarius samt många andra. Det nu sagda bör vara tillräckligt.

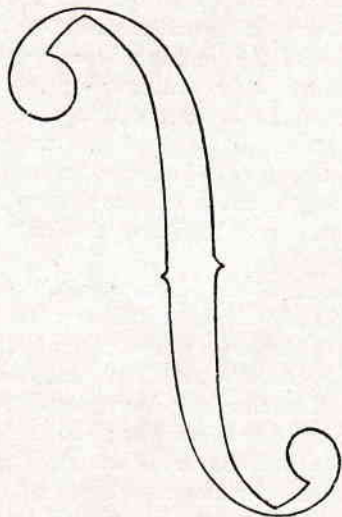
Locket bör alltid vara sammansatt av två delar. Detta bör ha skett så, att de trängre årsringarna komma åt mitten. Försök alltid att till trä i locket få sådant, där årsringarna icke äro bredare än 2 mm. och ej smalare än 1 mm. Kanterna å locket och botten, som böra vara lika och hava samma tjocklek å varandra motsvarande ställen, få aldrig understiga 3 mm. men kunna å mitten vara 4 mm. tjocka.

Inläggningarna taga sig bäst ut, om de placeras på ett avstånd från ytterkanten av 4 mm. De böra vara 1,5 mm. breda. Deras största betydelse torde väl vara, att de förstärka kanterna å botten och lock.

Beträffande tjockleken å botten och lock, så är det en mycket omständlig sak att beskriva t. o. m. sina egna metoder. Här vill jag endast hänvisa den intresserade till direktör Rydbergs bok om fiolbyggeri, vilken huvudsakligen handlar om stämningsteorin. Efter att ha studerat nämnda skrift, är det bäst att med ledning därav experimentera själv. I goda fioler är botten från 3,5—6 mm. tjock, å backarna från 3 mm. ända ned till 1,1 mm. En del bottnar äro jämnt, andra åter ojämnt bearbetade

med större eller mindre hålkärn. Locket är alltid mera jämnt bearbetat.

Stradivarius lär i allmänhet genomgående över hela ytan ha gjort locket 2,5 mm. tjockt. Karlo Bergonzi, Stradivarius bästa elev, har tillverkat goda violiner, å vilka locket varit ända till 3,5 mm. tjockt. Guarneri del Jesu har gärna hållit sina lock 3 mm. tjocka å mittten och 2,5 å backarna. En fiol, som är alltför tunnt byggd, slår sig alltid. Ljudpinnen förvränger dessutom alltid såväl botten som lock, och det hela kommer att se fult och snedvridet ut.

F-schalblon till fiol.

Varje instrumentmakare har en viss karaktär ifråga om F-hålen. Denna schablon är av mig själv ritad och använd. I storlek och rundningar liknar den närmast

Stradivarius F-hål.

F-hålen å en fiol ha stor betydelse för utseendet. Dessa måste vara jämnt och lika skurna samt placerade så, att de inre utskärningarna bli bestämmande för mensuren samt ange, på vilken plats stallet skall stå. Vid uppskärningen av de nämnda f-hålen får man aldrig i dess mitt skära det smalare än 6 mm. utan hellre öka dess bredd till 6,2 mm. Är fiolen stor till formatet eller ligga hålen långt ifrån varandra, kan man öka bredden ända till 6,8 mm., ja till och med till 7 mm. men man måste då noga tillse, att den övriga delen av f-hålen bli tillskurna i proportion därtill. Är f-hålet för litet, verkar fiolen stympad, och om den i andra avseenden är aldrig så väl skuren, så ser den ful ut. Det har ej saknats uppgifter om, att det skulle vara av betydelse, om f-hålen sitta längre ifrån eller närmare intill varandra. Jag har själv mycket funderat häröver, men på grund av de kontraster, jag på sista tiden i berörda avseende sett, vågar jag påstå, att betydelsen härav ingalunda är så stor, som man på en del håll velat göra gällande.

Hur ska' vi göra?

Inlägg n:r 2.

Några funderingar rörande arbetet för Svenska Ungdomsringens mål.

Ehuru ännu ej officiellt tillhörande Ringen fast i allt gillande dess verk verksamhet, ber jag härmed att få yttra mig i den viktiga frågan rörande Edert program och arbete.

Mången anser, vet jag, att hembygdsrörelsen är ett tidsfenomen, som har sina orsaker, men som också kommer att försvinna. Dessa människor, som säga så, se ju yligt på saken, men det kan nog ligga en fara uti, att om det hela ej bottnar nog djupt, det kan gå som dessa olycksprofeter spå. Därför var kandidat Kjerséns ord ett ord i "grevens tid". Rörande folkdanserna anser jag som han, att man kan mycket väl börja i skolan. Där måste man nog ändå inskränka sig till folkvisedanserna, ty annars kanske man "stöter på patrull" från religiöst håll. Dessa folkvisedanser finnas ju i en samling som användes vid Nääs. Så komma vi till folksången och sången. Här vill jag kraftigt stryka under, att hembygdsföreningarna måste tillse, att den folksången, som utföres vid deras fester blir av bästa slag. Spelmännen måste utvälja sina bästa låtar och vid samspel spela rent. Man får komma ihåg, att icke all folksång är värdefull. Det gäller att leta ut "pärlorna". Därför anser jag, att de yngre spelmännen icke bara skola spela "efter gehör" utan också känna noterna. Kurser skulle här anordnas och jag anser, att folksångsskolan i Arvika bör få många efterföljare, och vore då folkskolorna särskilt lämpliga här för. Tänk, om spelmännen kunde spela ur N. Anderssons samling av härliga låtar! Skulle icke då de gamla melodierna få liv igen och framför allt bli rätt spelade. Sången är även ett viktigt ämne. Här kan man ju tänka sig en allmän anslutning till det riksförbundet, som nu är bildat. Som denna tidning är organ för hembygdsrörelsen, tycker jag, att vi tillsammans skulle hjälpas åt att få sångsidan litet mer givande. Undertecknad har förgäves tillskrivit en mängd personer och begärt bidrag. Små skildringar av sångarfärder, sångpedagogiska artiklar, sånger etc. vore här på sin plats. Många kunde säkert merverka, om de komme sig för.

Nu kommer jag till sist till det viktigaste, nämligen hembygdsforskningen. Här lär finnas en bra handbok utgiven av J. U. F. Överlärare Helger har skrivit en bok om Gåsborns socken, vilken bok kan tjäna som mönster.

Inom varje hembygdsförening skulle man försöka åstadkomma en sockenschildring. Flera intresserade personer slog sig tillsammans. En samlar sägner, sagor och låtar samt ordstäv. En annan tager namnen på sin lott. En bok, som heter "Våra ortnam" av Lindrot, är mycket bra. Andra personer studera naturen och socknens historiska minnen — "Sveriges fornminnen" av Almgren är här att rekommendera. Så fort-

skrider arbetet. Små skildringar inflyta i ortspressen, och så en vacker dag är boken färdig, föreningen till heder och fromma. Man får akta sig för att drunkna i detaljer och strängt koncentrera sig. Allt som berör utvecklingen bör med men ej mer. Som pricken över i kommer sedan hembydsmuseet med sina samlingar.

Lägges arbetet så, som här beskrives, kanske man i en framtid oftare får skåda den "svenskhet", som kandidat Kjersén så vackert skrev om, ty hembygdsrörelsen blir då en kamp för just denna svenska egenart.

Eggon Lundell.

Inlägg nr 3.

Det är omöjligt försöka kritisera Sven Kjerséns åsikter i artikeln "Hur ska' vi göra", och kanske man borde tåga som de övriga ringmedlemmarna gjort i senaste numret av Hembygden. Men som vi gärna vilja se flera art. i ämnen av samma förf., och som vi bo i rama skogsbygden, ha vi inte lärt oss "veta hut" och va' tysta.

Nu är det endast förhållandena på landsbygden vi kunna yttra oss om. Vill Svenska Ungdomsringen även söka nå landsbygden, eller har Ni överlåtit denna åt en annan opolitisk ungdomsrörelse med ungefär samma program, nämligen jordbrukareungdomens förbund?

Vi anse att dessa båda organisationer böra bedriva ett intensivt samarbete. Båda ha hittills gått framåt med jämna steg, och vi hoppas så innerligt, att de fortfarande skola göra det, men mera ömsesidig förståelse och samverksamhet fordras för att komma till några resultat.

Alla folkdansledarekurser, kurser i mötesteknik och studieledarekurser böra anordnas gemensamt i alla delar av vårt land. — För att återgå till ämnet: Hur ska vi bäst kunna sprida våra gamla vackra danser och låtar? Att införa dem som ett led i gymnastikundervisningen vid landsbygdens skolor, går nog ej i en skola på *hundra* än så länge. Vi måste försöka väcka intresse hos dem, som möjligen om en 10—15 år kan få någon bestämmanderätt på landsbygden, nämligen bland eleverna vid våra folkhög- och lantmannaskolor. Därför får ingen möda sparas. Kanske går man för långt, om man säger: Bort med den vid folkhögskolorna, på grund av utbildad ledning och dåliga lokaler, mindervärdiga gymnastiken! Vi anse dock, att den kunde ersättas med folkdanser inomhus och några orienteringsövningar i skog och mark. Hälften av tiden för sång må avstås för inövande av folkvisedanser. I nöjeslivet vid våra ungdomsskolor finns här och var ännu mycket stora brister. Eleverna böra lära sig sunda, enkla nöjen, som de själva kunna ha något nöje av, och kursen blir då en verklig ljuspunkt i ens ungdom. Låt oss i fortsättningen inte få bevittna, att landsbygdens ofördärvade pojkar och flickor resa till folkhögskolan som äkta bygdens barn och komma tillbaka som jazzgossar och jazz-

tutor. — Detta hör väl ej till ämnet precis, varför det är bäst att hålla sig i skinnet. Emellertid bör Svenska Ungdomsringen sätta in all sin kraft på agitation bland dessa ungdomsskolors ledande män och erbjuda dem lämpliga instruktörer.

Vår paroll skulle vara att varje årsklass elever fr. o. m. 1926 bleve utbildade folkdansare med den förståelse för vår rörelse, att man sluppe se dem komma hem som jazzfigurer. Kanske vi sedan i andra hand kunna börja med våra folkskolor.

Sen komma vi till frågan om hur man skall kunna "väcka allsidigt intresse för vår bygdekultur". Dansen, låtarna och kanske mest dräkterna göra ju sitt till härvidlag. Men sen, att söka "forska" ut vår bygd, kunna vi i regel inte. Men vi kunna samla en hel del stoff, som den lärdaste vetenskapsman aldrig kunde upptäcka. Beträffande detta kan vi tala om hur vi gjort i vår egen förening, som har bildats av och tillhör J. U. F. (För vårt danslag ha vi dock Eder av oss högt värderade instruktör Gustav Karlsson att tacka.) Därur bildades sedan en liten hembygdskommitté på 3 personer. Ingen av oss har dock haft någon särskild tid att anslå för hembygdsarbetet, varför arbetet gått sakta. Vi ha dock på ett par år hunnit samla omkring 500 handskrivna folklåtar, av vilka ca 200 st. (ej förut kända) antagits av hr Olov Andersson, Åhus, för att utkomma i verket "Nils Anderssons Svenska låtar". Men på detta område ha vi ännu mycket ogjort. Så ha vi uppskrat och hoppas kunna till våren rekonstruera en manlig och en kvinnlig dräkt, som icke burits senare än under förra hälften av 1800-talet. Så ha vi en hel mängd sägner och berättelser, bara vi få tid att uppteckna dem, och hinna vi mer, kunna vi rita av gamla byaplaner o. d.

Men för att nu sätta i gång och leda dylika samlingsföretag bör S. U. ställa sig i förbindelse med vetenskapsmän, som äga förståelse för ärlig vilja hos samlarna. Sedan får vetenskapen utforska vad som uppsamlats.

Så kunna vi ej annat än kraftigt understryka, att studieverksamhet bör bedrivas inom till Ringen anslutna avdelningar.

Därvidlag är J. U. F. före och kan hjälpa Ringen, men i folkdans m. m. bör Ringen hjälpa J. U. F.

I frågan om studier så finns för övrigt just inget att tillägga utöver var Kjersén sagt i par. 3, 4 och 5 av sin art. Ja, nu sluta vi i den förhoppningen att ha kunnat reta åtminstone någon, så att han känner sig som en "intresserad medlem" och sålunda gör ett inlägg i frågan

Kisa den 15/II 1925.

C. G. Lindqvist.

Runar Johansson.

*

Såväl red. som artikelförfattaren till "Hur ska' vi göra" har med stor glädje kunnat konstatera, hur nämnda uppsats mottagit med intresse i Ringens olika kretsar. Ovanstående tvenne inlägg bära även oförtydligt vittnesbörd härom. Vi kunna på goda grunder motse ett

livligt och givande meningsutbyte i Hembygden under nästkommande år i denna för vår organisation så viktiga fråga. Dess inledare ämnar i sinom tid söka närmare utveckla sina önskemål och sin uppfattning i vissa punkter. — De från olika håll spårade tecknen till levande intresse och ansvarskänsla gör, att vi alla kunna se med

gott mod på stundande år och även hoppas på allt fastare och målmedvetnare arbetslag till fromma för Sv. Ungdomsringen och dess tusentals medlemmar. Härtill kommer vår ordf:s storstilade gåva av kr. 1,000:— som anslag för främjande av utbildningsverksamheten.

Red. utskottet gm S. Kj.

Grevinnan Alice Trolles tal till hembygden vid festen i Tranås.

Män och kvinnor! Ungdom från när och fjärran här talrikt församlade, kasten för några korta stunder vardagstankarna å sido och lyssnen till suset från Er hembygds marker och de minnen som därmed äro förknippade, stämman Edra hjärtan till hembygds kärlek och hembygdslov.

Hembygden, Er hembygd, Vår hembygd!

Hören I suset, hur det går genom mörka furutoppar, sen I solljusets guld hur det leker mellan gröna boklöv. Sen I för Er vida och ljusa slätter, där skördarna just nu lysa i gult eller minnens I blånande åsar, över vilka står furuskogens taggiga kontur. Kanske många bland Eder tänka på allvarligt höga fjäll, där snön ännu i sommarvärmen lyser vit från topparna, medan andra förknippen minnet av hembygden med bruset från strömmar och strida älvar, för andra åter blir insjövägens stilla sång mellan säven en hembygdston. Kanske flera bland Eder finnas, vilkas hjärtan i denna stund lyssna till det avlägsna bruset av havets mäktiga böljegång, och för vilkas inre syn bränningars vita skum lyser som mångfärgade pärlor i solluset, då skummet sköljande slår över nakna granitklippor och kobbar. Och kanske finnas bland Eder de som minnas hagmarker, där mellan björkstammar koskällor pingla i ljusa sommarkvällar och ängsblommorna dofta. Ni alla ungdomar, Ni ha ju samlats hit från olika länder, från vitt skilda hembygdsmarker, en var av Eder har säkert just sin vissa hembygdsnatur att tänka på och minnas. Och då Ni tänka på hembygden, då gå helt visst Edra tankar till mera än naturen, kanske se ni, många bland Eder, någon by där borta, kanske en vit gård, kanske en grå eller en röd stuga, också skymtar där någon gammal kyrkas åldriga torn och Ni minnas helgmålsringningen en stilla sommarafon i solnedgång eller julottefärd, en snöig och mörk vintermorgon.

*Band vid bygden, knutna genom arbete,
mäktiga band.*

Ty hembygd är ej endast naturen omkring oss, där vi vuxit upp eller där vi leva, det är också hemmet, minnena, traditionerna, allt det som bildat ramen kring vår barndom eller det som omgett oss under vår livsgärning.

Det är i denna stund som såge jag många vägar leda mot hembygden: där äro breda, dammiga landsvägar, där små knappt trampade skogsstigar, där slingra gångar mellan snår, över gröna marker, över myr och mo. Många av Er hitta lätt på dessa olika vägar och stigar — för andra äro de svårare att finna. Många trampa dem kanske dagligdags, andra ha ej vandrat dem sedan barndomens år. De vägarna, de stigarna, de leda alla mot hembygden. Ni lyckliga, som alltjämt ären bygdernas barn, Ni behöva aldrig att söka dessa, för många, förloade stigar, ty Ni äro alltjämt ett med bygden och Edra liv förrinna på de platser där allt är hemnavant sedan barndomsåren, men andra finnas för vilka hembygden blivit till nästan en saga. De ha ilat ut i världen, kanske långt, långt bort och knappast att de längre hitta den smala stigen till det som en gång var barndomshemmet, många av bygdens barn har slagit rot i städerna och kanske att blott synen av ett knippe ängsblommor en sommardag, utbudna till försäljning på ett salutorg, minner dem om de fria fält, där de en gång i barndomens dagar tumlat om. Det är glädjande märka hurusom denna tanke att fira hembygden synes ha slagit rötter i vida kretsar. De båda ord, av vilka hembygden är sammansatt, ge oss just nyckeln till känslan bakom densamma — kärleken och vörndaden för hemmet och för bygden.

Ett hem — det är fästet.

Hem — vad se vi för oss då det ordet nämnes, vilka minnen väcker detsamma. Det blir varmt i hjärtat, kanske också vemodigt. Vad vi först då minnas är barndomshemmet, och vi minnas röster, kärleksfyllda röster som kanske nu tystnat för alltid, men vilka dock leva i våra hjärtan. Då känna vi den trygghetskänsla omkring oss som vi brukade känna då vi voro barn och visste att vi i alla skiften kunde vända oss till far och mor för att få stöd och förståelse. Vi se för oss rummen, där vi vuxit upp, det är som talade till oss varje möbel, varje föremål, tusen minnen stå fram, vi minnas den sprakande aftonbrasan, vi se fars och mors platser. Och vi minnas läxläsningen vid aftonlampan, se Ni ej mor hur hon sitter med sitt arbete och fars vita huvud. Och äro de ej där alla syskonen, både de, som Ni nu leven med som vuxna människor och de som blivit

skingrade långt borta och de, som nu sova den långa sömnen. Livet kan bjuda Eder så mycket — men endast en mor kunnen I äga, endast en far. Leva de än så sänd dem ett varmt tack och en hälsnig i Edra hjärtan — äro nu borta så tänk nu en minnets tanke på dem med tacksamhet och samlen Eder var för sig i helgad avskildhet.

Hem — åter ser jag en bild. Nu det egna hemmet, det som reddes där två unga hjärtan funnit varandra, två händer fattat varandra. Hemmet, som Ni själva byggt upp och vårdat, där Ni själva satt prägel. Ty i varje hem råder en säregen ande, anden av den, av dem, som skapat det. Ju starkare en personlighet är, ju starkare måste den sätta sin prägel på det omgivande. Minns Ni orden:

»Ett hem det är det fästet
vi rest med murar trygga
— vår egen värld — den enda
vi mitt i världen bygga.»

Så sjunger vår store skald Heidenstam. eDn människa, som intet hem äger eller intet hem har att minnas den är det synd om, den har gått miste om något av livets bästa.

*Vad har hembygden givit? Vad
fordrar den?*

Bygden den är också vårt hem. Se hur den just nu lyser fager och grann omkring oss. Och vad vi i dag vilja det är ju just firandet av bygden. Men såsom fallet är i varje känsla av kärlek måste finnas en växelverkan mellan ge och ta. Det duger ej att den ena parten endast tar emot, då uppstår snart en klyvning och en känslans förslappning blir given följd. Sak samma med vår hembygds kärlek. Låt oss stanna inför spörsmålet:

Vad har vår hembygd givit oss? Vad fordrar den igen av oss?

Den har ej bara skänkt oss naturen omkring oss, den natur vid vilken våra hjärtan vuxit sig fasta, hemmet, minnena. Den har givit än mer. Låtom oss betänka vad som vuxit fram ur denna bygd, den egenartade kultur, som århundrade efter århundrade blivit just denna bygds egendom ända från de tider då de äldsta invånarna börja röja och bryta mark, från den stund då den första plogbillen plöjde den första fåran och de första skördarna gävo bröd. Det ligger mycken möda, mycket arbete, många tysta, strävsamma dåd från denna tid tills nuet, då traktorer plöja åkrarna, skördemaskiner och tröskverk surra och elektriska kvarnar förmala säden.

Hur började ej i de gamla tider då hedendomen ännu satt våra förfäder i blodet de gamla sägnerna och sagorna om naturens makter, hur levde ej strömkarlar och näcken och skogsräcket och huldran — och bergakungen satt i sin sal och rövade sköna jungfrur in till sig i berget, hur gled ej sjöjungfrur över vilande vat-tendrag medan älvorna dansade över ängarna.

Allt detta som levde i våra förfäders fantasi och i blodet lever kvar för oss i alla de gamla sagor och visor som finnas bevarade, i de gamla låtarna, i dansens symbolik. Allt är det dyrbara arv från dem som fordom varit bygdens barn.

Hur har ej den gamla allmogekulturen blivit till ett med bygden, varje land, varje olika landsändar inom dessa länder, från vilka i dag ungdom hit samlats, ha sin speciellt utpräglade kultur, i mycket stämplat av naturen omkring. Då spinnrockarna surrade och vävstolarna dunkade, då var det nauren själv, som vävdes in i dessa olika mönster och färger; där som naturen var ljus och leende blevo färger och stoff trotsigt starka, gnistrande av färg eller tunga och allvarsblå. Ej mindre ha vi att tacka den kultur för, som genom tidernas längd levde i mörka vinterkvällar kring spiselsn flammade stockeld medan männen täljde och kvinnorna spunno, ty just då sjöngs och berättades det, som nu anses som fädrens kostbara kulturarv. Vi få ej heller glömma den kultur, den andliga odlingen på olika områden som fortplantats genom herrgårdslivets traditioner och i de gamla prästgårdarna, från vilka så många bärande kulturpersonligheter framgått.

Kärleken till bygden en hjärtdel.

Allt detta och mycket mera ha vi att minnas då vi ge hyllningen till vår hembygd och vad den givit oss.

Kärleken till bygden är något som är ett med oss själva, en del av våra hjärtan, den har gått oss i blodet. I hembygden råder ett sällsamt samförstånd med naturen, med allt det som lever runt om oss, vi bli till ett därmed. Hembygds känslan är icke övermod, icke det att vilja framhäva det att vilja framhäva det egnas företräde framför något annat, det är bara det, att våra väsens räter med osynliga trådar äro sammanvuxna med just den nejd, där vår vagga stått, eller den där vårt arbete utföres.

Det andra spörsmålet var: vad kräver vår bygd av oss?

Alldeles särskilt vänder jag mig i det sammanhanget till Eder alla, Ni unga från skilda länder, ty det är Ni, som är framtiden, Ni bär den nya tiden inom Er, alla de nya idéer och strömningar, som jäser i nuet, skola av Er omsättas, bli till kraft och handling. Vi äldre stå och stampa med åtminstone ena foten i det som varit, men för Er gäller att gå — och att gå framåt.

Lyckliga Ni som få bli bärare åt så många nya tankar och dåd. Livet har intet av stillastående — får ej försjunka i blott ett beprisande av det förgångna och av gamla minnen. Nu är det Ni som skola sätta märkena.

Så ofta har jag hört dessa ord och för varje gång erfarit en stark förtrytelse: Vad vår tids ungdom är dålig.

Det är orätt att säga så. Vi skola tro på vår tids ungdom — den skall säkert visa sig värdig en sådan tro. Den är olik gången tids ungdom, den är självrådigare, självsäkrare, men den är enklare till sin läggning, den är starkare, den drömmer mindre romantik,

den handlar i stället och oftast vet den vad den vill, och den är i regel målmedveten. Avvägar ges givetvis, men när ha sådana ej funnits! Räck, i stället för att lasta, hjälpa händer till dem som där vandra, lären att vara vidsynta, förstående för andras liv, andras övertygelser. Förståelse spänner brygga över breda klyftor.

Någon sade häromdagen till mig dessa ord: det finns så mycket folk, men så få människor. Ordet slog mig genom sin sanning. Det är just detta: varen människor. Människa i detta ords fullaste bemärkelse. Och varen nog människa att förbli eder själva och att aldrig söka kväva den personlighetens gnista som är varje människas dyrbaraste skatt.

Ni ungdom, vi tro på Eder och lita till Eder. Gå målmedvetet edra vägar framåt. Då bliva de allt och stundom efter misstag och avvikelser till heder och gagn för den hembygd, som skänkt Er arvet.

Arbetskravet, förpliktelsen att skapa nya värden.

Vad kräver då denna bygd av Eder. Den kräver arbete, den kräver ansvar. Ty i all sann hembygdskänsla, hembygdskärlek, måste ligga förpliktelser. Stort är vårt ansvar då vi betänka vad vi äro skyldiga vår bygd — vi måste känna att vi ej endast förvalta det arv, vi fått från fädren, även om detta är förenat med offer, kanske med att uppgiva något av den egna lyckan, vi måste ständigt ha klart för vår inre människa, att det arv vi fått, detta som representerar fädrens möda och liv, det skall av oss föras vidare. Tider och krav växla,

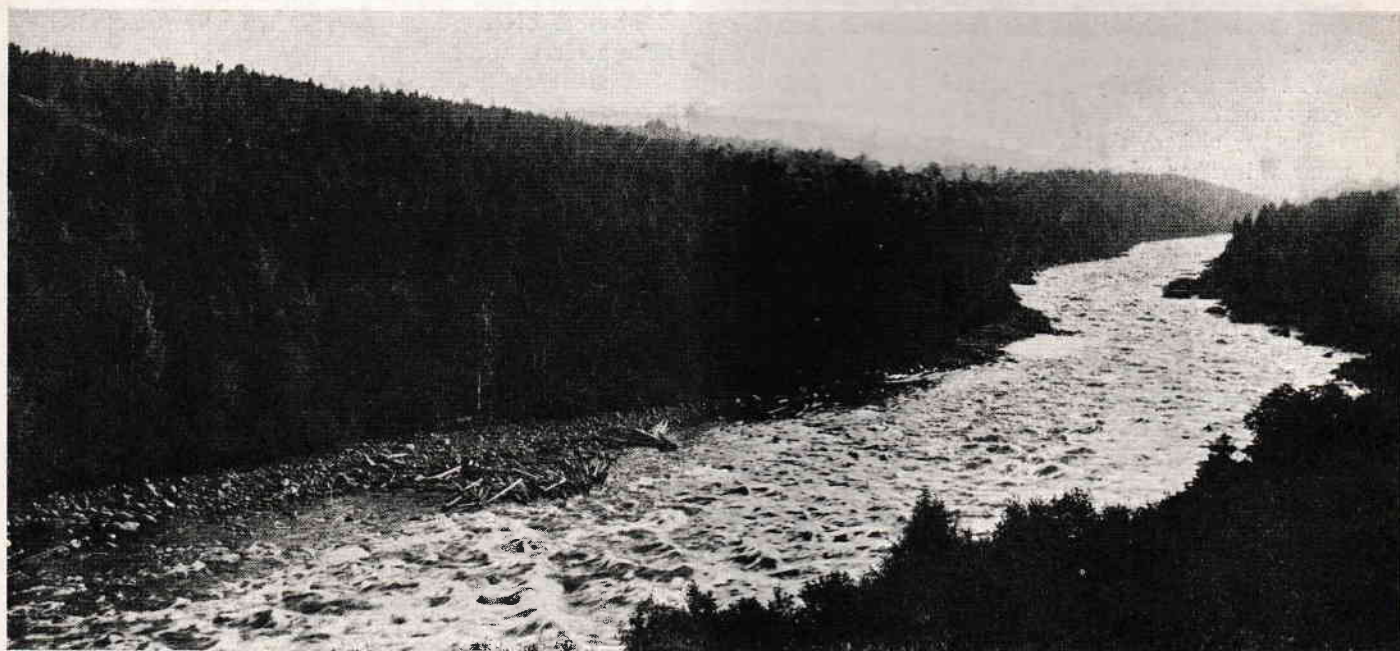
åskådningssätt och sedvänjor, ett står dock fast: förpliktelsen av det vi fått emottaga, förpliktelsen av att skapa nya värden, nya minnen för dem, som komma efter oss. Utan denna känsla är allt vårt tal om hembygd, allt vårt firande av hembygd blott lik en såpbubbla eller granna ord som blåsa bort för minsta vind. Det är ej i orden utan i handlingen, som vår känsla för bygden, och jag säger det, även för våra hem, de må vara stora eller ringa, skall bevisas. Gäller det offer så måste vi alla som i dag i glädje och fest fira bygden, stå beredda därtill. Det kan vara stora offer, sådana, som synas, men det kan också vara offer, som endast ges i det tysta, offer varom en kämpande och stridande människosjäl blott har vetskap. Ni unga män här runt omkring, höjen stolta Er fana för er hembygd, sviken den aldrig, hållen den högt i ära, ären den på det sätt varmed Edra liv lever och Ni unga kvinnor, ta mod och beslutsamhet in i Edra liv — på så vis akten och ären I minnet av gångna tider, på så vis fostren I nya släktled.

Nu till sist samla vi oss alla i en hyllning till var och en sin hembygd.

Moder Hembygd, du som ger must och näring, du som ger skönhet och glädje, minnen och förhoppningar. Moder Hembygd, du som fött oss, du som berikar våra liv och som breder ut din fann när vi tröttna och ej längre orka. Tag du vårt tack för dina gåvor, tag vår kärlek, men tag också vår kraft och vår gärning.

Hembygden Hell!

SVENSKA BILDER.

Faxälven vid Österåsen.

(Sv. Turisttidning)

På forsfärd i Norrland.

(Sv. Turisttidning)

Angermanälven nedanför Forsmobron.

(Sv. Turisttidning)

MIN STÖRSTA BJÖRN.

Berättelse vid brasan av *Ursus*.

Gamle Korack berättar vid nyingen.

»A, de ä väl int nåt att tal om», börjar gamle Korack anspråkslöst sin berättelse. — — —

Jag hade hållit på och snarat ripor hela vintern, och det hade varit god fångst, så att när jag på vårsidan körde ner med renarna till han Green i Gällivare, så hade jag allt ett par pulkor fulla med snarfågel. Handeln gick bra, och ej så få »blankor» hade jag i utbyte med mig hem. I början av maj var jag åter hemma, och det första Kathi hade att mäla var att hon de senaste dagarna haft upprepade besök av »Nalle» i get-härbret.

Det var kvällning, då jag anlant hem, varför den dagen ingenting blev gjort. Mer än en nalle hade jag förr spetsat och var beredd att ta en dust även med denna. Följande dag, tidigt, började jag spåra »gettjuven», men snön var i det närmaste borta, och skaren låg hård på det lilla som fanns kvar, så att det dröjde flera dagar, innan jag fick nåns kännedom om björnens tillhåll. Getterna hade han nu lämnat i fred; det såg nästan ut, som om han märkt min hemkomst.

Det var en av de sista dagarna i maj, som jag rände omkring på Årpotjäckos sluttningar för att ta upp en del utsatta snaror. Arbetet var avslutat, och jag skidar hemåt ned för den björkbevuxna sluttningen av fjället. Med ens kastar jag om på skidorna och stannar. Framför mig var marken och snöfläckarna på ett stort område nedblodade, voj, voj, så där såg ut. Småbjörkarna voro nedtrampade, blod och köttslamsor överallt, och här och var i det hela, stora tramp av en björn. Här hade tydligen ett vildmarksdrama utspelats, björnen hade slagit en älg, nästan hela bakdelen var bortförd. Nu hade jag ett spår, och där bjässen släpat köttmassan efter sig, skidar jag. Väl en timme följer jag spåret men måste bida till följande dag, på grund av att mörkret föll på. Hemkommen berättar jag för Kathi, att björnen var funnen, och att jag följande dag tänkte ränna i kapp med gettjuven. Visserligen blev mors ansikte litet dystert för ett ögonblick, hon visste nog hon, vad en björnjakt betydde, och ej ett ord yttrades på en lång stund.

Sista dagarna hade det snöat litet grand, och det kom mig nu till pass. Skidorna löpte lätt, och snart var jag ånyo vid slaktplatsen och klyftan på Årpotjäcko, där björnen gömt köttet. Från slaktplatsen och till klyftan går jag med spjutspetsen blottad, men någon björn stod ej till att finna. Nåja, var jag nu en gång här, så var det inte att ge sig. Jag skidar runt Råveåive och Saivepakte, där, på det sistnämnda fjällets sida under de branta stupen, hade jag en bra utsikt.

Medan jag tar en överblick av terrängen, gör jag eld för kaffepannan, den bästa kamraten på en sådan färd, och just som jag sitter och sörplar på det varma innehållet i pannan, får jag helt oväntat besök vid måltiden.

Bakom mig, rakt nedför berget, kommer björnen trasande, och först när han nått de närmast mig liggande

klippblocken får han se mig. Överaskningen var ömsesidig. Nalle brummade hemskt, reser sig på bakbenen och mötes av mitt: »Voj, voj, hua!»

Raskt slänger jag på mig skidorna, låter grejorna ligga, viss om att sedermera finna dem på samma plats: Se, jag ska säga, att vi lappar ingenting taga för varann, ånej, kommer nåt bort här, så är det allt sörslänningar som varit framme, kom ihåg det han!

Jag var nu efter bjässen, som, genast då han sett mig, flyktat bort, men den rackarn sticker rätt upp för branten, där inte ens en lapp kan följa. Som en pojke stegar han uppåt, säkert stigar, som han förr trampat.

Då och då vänder han på huvudet, och jag sänder efter honom ett ljudligt: »Satana Perkula». — Så lätt ska du inte slippa undan. Så fort som skidorna kunna glida bär det av runt stupet, jag vill genskjuta honom på plattan, över vilken han synbarligen ämnar sig.

Uppkommen, ser jag honom rutscha ned i en ravin. Det var en iädd rackare, tänker jag, och ändå är du så stor, en av de största jag sett. Kanske han förr provat ett lappränn? Snart är jag framme vid ravinen, endast för att se hur björnen tar sig uppför branterna, på fjällets motsatta sida.

Själv hade jag nog klättrat i fjällen efter örnbön, men här var det mig omöjligt att följa. Dock, friskt mod visserligen är du en fullpiskad rackare, men vi lappar ä också envisa, som »sörfolket» säger.

Snart är jag efter honom på bergets undersida invid stupet, men nu synes björnen hålla sig på skaren, och svårt är att följa spåret. Snart har jag uppgivit hoppet att få prova mitt gamla björnspjut på honom och är på väg att söka mina grejor för hemfärden. Följande det brant stupande Råveåive på en smal avsats en genväg till kaffeplatsen, går jag försiktigt. Den med svallis täckta avsatsen var svårframkomlig, endast med nått och nöd kunde jag taga mig fram, ibland stödd på mitt spjut och tryckt emot fjällväggen. Det var en äventyrlig marsch, men vid slutet på avsatsen låg en gammal känd björnhåla, där jag som en sista utväg att finna björnen ville göra ett besök. Allt var tyst. Ljudlöst glider jag fram. Fjället stupade här nästan lodrätt en 200 alnar. Sakta och varsamt går jag framåt, och snart skymtar på endast några alnar själva hörnet av fjällkanten, där avsatsen svänger åt höger. Där bakom låg björnhålan, och därifrån blir vägen bättre ned mot lägerplatsen.

Den sista biten av vägen är värst och så smal, att jag blott med möda kunde hålla mig kvar på avsatsen. Med lättnad ser jag nu, att endast några steg återstå till hörnet, då — ja, för första gången i mitt liv fick jag erfara vad rädsla vill säga, ty där framför mig, på ett par alnars avstånd, viker just — björnen runt bergshörnan på avsatsen. Resande sig på bakbenen ger han till ett brummande, som ekar i branterna på andra sidan. Nu måste

det bli kamp, ty ingen av oss kunde vända. Snabbt har jag björnspjutet framåtriktat med skaftet stött så gott sig göra lät mot stigen. Någon stöt var ej att tänka på, men med sammanbitna tänder beslöt jag att ej ge vika. Det var något hemskt redan i stridens början, låg häri Kathis varsel? Var det förklaringen på hennes sorgsna

ej på grund av det trånga utrymmet rubba från sin plats, men följde med spetsen bestens rörelser. Så stodo vi, hur länge, kan jag ej säga. Tiden går med snigelfart i spännande situationer.

Min motståndare tyckes nu börja förlora tålamodet, anfallen bli tätare. Ilsket brummande visar han sina kraftiga

På utkik. (Foto Janrik Bromé. Sv. Turisttidning)

blick? Nu tyckes björnen ha beslutat att gå till anfall. Ilsket brummande går han upprest emot mig, stint bliga vi in i varandras ögon liksom två kämpar, vilka gå till envig, skarpt aktgivande på varandras rörelser. Björnen sökte med sina kraftiga ramar nå mig, spjutet tordes jag

hörntänder, mellan vilka saliven fradgande sjuder, och kastar sig emot mig. Snabb sänker ja spjutet, efter vilket han famlar, men för sent, den skarpa spetsen har redan inträngt i det lurviga bröstet. Vild av smärta ger den sårade björnen upp ett vrål, som nästan kommer mig

Drickande lapp. [Foto N. Thomasson. S. Turist.]

att förlora fotfästet. Ursinnig på grund av smärtan slår han ett kraftigt slag mot spjutet, varvid vi båda förlora balansen och tumla ut över stupet.

Fortsättningen hade nog aldrig berättats, åtminstone ej av den gamla Korack, och att denna björnjakt ej blev den sista, det har jag nog Kathi och lappen Tuolpak att tacka för, ty på andra dagens morgon funno de kämparna liggande nära varandra, björnen död, gamle Korack vid liv, virrig i knoppen, men i övrigt oskadad.

Vännen Tuolpak sade sedan, att jag måtte ha varit arg med besked, ty spjutet stack en god bit ut genom björnens ryggsida. Själv tror jag dock att detta skett vid björnens fall mot marken. Att jag slapp förhållandevis lätt undan berodde på, som det sedan visade sig, att jag fallit ut över den sluttande moränkanten, rullat utför, och vid botten fångats av ett fjällbjörksbestånd.

Än en gång har jag stått mig i kampen mot nalle, kan-

ske mest tack vare mitt beprövade spjut och min... här tystnade Korack, tar med handen omedvetet mot bröstet, där innanför svaltjon hänger väl hans lilla »sejte»... Mången brunlurvig nalle har sedan dess spetsats på spjutet, men den stridsplatsen där uppe kan jag än i dag ej se upp till utan att känna en rysning efter ryggraden. Gärna möter jag ännu en björn men — voj, voj — inte där uppe...

Så slutar lappen sin berättelse, nyingen har nästan brunnit ut och de sista glimmande glöden kasta ett rödaktigt sken över ett skarpskuret ansikte, där blicken nu blivit inätvänd och grubblande.

Ännu en gång famlar han över svaltjon, och jag tänker: Förunderligt präktiga, men till undergång dömda naturfolk, som mitt i kristenheten och civilisationen segt, om ock i hemlighet, hålit kvar något av forntidens hedd och övertro.

Borås Musikinstituts syften och mål.

Musik-Institutet undervisar efter en väl ordnad läroplan (som i stort sammanfaller med läroplanen vid Kungl. Musikkonservatoriet i Stockholm) i följande fack: Sång, Piano, Violin, Altviol, Violoncell, Orgelharmonium, Konsertorgel, Musik- och Harmonilära.

I anslutning härtil ha följande gemensamma krusen (även för amatörer) blivit inrättad. 1. Enstmblesång (sång från bladet och gehörsutbildning). 2. Musicklära. 3. Harmonilära. 4. Orkesterspel. 5. Kammarmusik.

Upptagen som elev kan envar bliva efter uppnådda 7 års ålder.

Undervisningen avser att utbilda duktiga amatörer. Mera begåvade elever utbildas till lärare och fackmusici. Elever förberedas till inträdes vinnande vid Kungl. Musikkonservatoriet i Stockho'm och erhålla vid Musik-Institutet även fullständig utbildning för organist- och musiklärareexamen.

Undervisningen meddelas åt varje elev enskilt enligt fastställd läroplan, av i pedagogik erfarna lärarekrafter.

Musik-Institutets stadgar angående honorar och alla nödiga upplysningar sändas gratis.

Säters folkdansgille

hade för en tid sedan anordnat aftonunderhållning, den första för såsungen med en spelmansstämma, vartill hade inbjudits 35 fiolspelare inom Säters stad och socken.

Efter några musikstycken av Normanska folkkvartetten hälsades den församlade publiken och spelmännen välkomna av gilletts ordf. V. Eriks-son, varefter samtliga spelmän gemensamt utförde några stämmingsfulla låtar.

Efter ett kort men lärorikt föredrag av rektor Montelin över ämnet "En konstnärs testamente" förekom åter gammal, vacker musik av Normanskvartetten, varefter gillet gav uppvisning av folkdanser, samtliga utförda raskt och hurtigt. Efter folkdanserna utfördes musik av spelmän. Vidare förekommo folklekar under hr Erik Bergströms käcka ledning, vari ungdomen med liv och lust deltog. Programmets sista nummer var dans, men endast gammal sådan. Publiken, såväl yngre som äldre, hade roligt och var särdeles belåten.

Dylika aftnar har gillet beslutat att ordna under den kommande vintern såsom motvikt till annat nöjesliv som bjudes stadens och bygdens folk.

*

Vi uppleva f. n. på flera områden en renässans. Så även beträffande folkmusiken. Ett belägg för detta påstående fick man i lördags å Säters folkdansgilles underhållningsafton. Varför icke kalla dessa av mången efterlängtnade aftnar för hembygdsaftnar? Ty programmet är så lagt att det mer än väl försvavar sistnämnda namn. Och föreningen arbetar i hembygdens tecken. Programmets intressantaste nummer var uppträdande av spelmän från våra egna bygder, och de voro så talrika, att man kunde kalla aftonen för en spelmansstämma. Genom deras uppträdande blev det för alla uppenbart, att vi i säterbygden hava många präktiga spelmän, vilka icke hava glömt de gamla låtarna och vilka med iver och kärlek utöva dem. När dessa i regel blyga spelmän en gång fått klart för sig, att deras konst åter

blivit aktad, så komma de att träda fram en efter annan.

Lördagen var ingen generalmönst-ring. Det har sagts, att vi ha många, många flera spelmän här och var i bygden. Det gäller bara att få fram dem och giva dem deras rätta plats.

Meddelanden från Riksstyrelsen.

Riksstyrelsens verkställande utskott har följande sammansättning:

Ordförande: Börsdirektör Kurt Belfrage, Stockholm,

vice ordförande: Kandidat Sven Kjersén, Jakobsberg,

Sekreterare: Herr Gunnar Ras-musson, Stockholm,

vice sekreterare: Herr Gustaf Karlsson, Stockholm,

Kassör: Herr Ernst Carling, Stockholm.

Redaktör: Redaktör Ernst Gran-hammar, Stockholm.

Riksstyrelsens adress: Källar-gründ 2, Stockholm.

Raskatyg.

Nord. Muséet har nu efter flera års sökande lyckats skaffa blått och grönt s. k. "raskatyg", vilket musé-et utbjuder till salu för ett pris av 4 kr. pr. meter. Tyget, som huvudsakligen användes till förkläden, ser ut som mycket tunn cheviot och är blankt på båda sidor.

Till Hembygdens ärade läsare, unga och gamla, kvinnor och män!

Vi vädja varmt till var sann hembygdsvän att stödja vårt lilla blad även nästa år. Vi vilja i samband härmed även pålysa, att en hel del skrifter utgives såsom s. k. hembygsskrifter men i rent geschäftsyfte. Det har blivit på modet att driva geschäft med vår hembygds-kultur och vår hembygdsvård. En religiös affärsverksamhet i Nässjö har ej "aktat för rov" att lägga sig till med vår tidnings namn, trots vi löst utgivarettillstånd för namnet "Hembygden". Dessa tidings- och affärsföretag ha gott om reklam-pengar, då vi däremot äro mycket

fattiga och blott få lita på vår rättvisa idéella sak och på våra läsa-res bevägenhet och sympati.

Vi bedja därför var och en, som under sista året haft tidskriften, att även i fortsättningen gynna oss med prenumeration och dessutom även skaffa en eller flera prenumeranter. Priset är kr. 4:80 pr helår på post, eller direkt till redaktionen. Se vidare genom cirkulär våra villkor för ombud och prenumerantupptagare. *Alla redbara svenska män och kvinnor läsa allas vår tidskrift "Hembygden".*

PRENUMERERA I TID!

P. S. Nästa år komma vi att även ha en avdelning för kolonister ("Vår stuga och täppa") under medvekan av våra kända kolonivänner, däribland fröknarna Lindhagen och Åbergson, arkitekt Rudskog och trädgårdsassistent Green samt trädgårdsmästare Andersson i Bergianska trädgården m. fl.

Prenumerera i tid!

Hjälp oss strida för en god sak.

Redaktionen

gm Ernst Granhammar.

Meddelande från Ringens styrelse.

Vid senaste sammanträdet, där en hel massa för förbundet viktiga frågor diskuterades och behandlades, upplyste börsdirektör Belfrage att han för kurser och propagandaverksamhet skänkte 1,000 kr. Av Samfundet för Hembygdsvård är utlovat 2,000 kronor för en fiolslöjds-kurs, som f. n. pågår, samt för div. andra kurser.

Medlemskortet bestämdes och kommer att snarast utsändas till alla distrikt, klubbar, föreningar och enskilda betalande ledamöter. Kortet utgår efter det antal som distrikt och föreningar uppgiva som aktiva betalande ledamöter. För hedersledamöter, ständiga ledamöter och passiva, kan medlemskort lösas direkt hos Ringens kassör till ett pris av 25 öre. Kortet föreställer en typisk svensk stuga i svensk natur och är ritat av konstnären A. Sandström.

De som önska kurser eller föredrag samt hjälp vid startandet av

distrikt eller föreningar (spelmansförbund, hembygdsföreningar, folkdanskubbar och studieföreningar) torde inom närmaste tiden tillskriva Ringens sekreterare eller resp. sektionsledare. Ringens adr. är som bekant Källargränd 2, *Stockholm St.*

En Ringens egen hemslöjdsutställning och försäljningsbod i Stockholm har av särskild anledning diskuterats inom styrelsen. Efter nästa sammanträde komma vidare meddelanden att delgivas i denna tidning om denna för hela förbundet så viktiga angelägenhet.

G. Rasmusson.
Sekreterare.

Folkdanssällskapet Appells minnesskrift.

Folkdanssällskapet *Appell*, tillhörande Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur, högtidlighöll i februari d. å. sin 20-åriga tillvaro. Den minnesskrift som vi med anledning därav utgivit, vilja vi bibringa alla våra vänner och i tresserade, och hava vi i den sökt att i ord och bild berätta Sällskapets historia under de gångna 20 åren. Priset är kr. 2: 50, och kan densamma erhållas från Folkdanssällskapet *Appell*, Postfach 20, Stockholm 4.

Stockholm 1925.

Folkdanssällskapet *Appell*,
Styrelsen.

Pressuttalanden:

St. T. d. II. 2. 25.

— — — givit ut en liten festskrift i synnerligen gedigen utstyrelse och god redigering. — — — Minnesskriften är läsvärd även för dem som stå utanför denna rörelse. Bland bidragen märkes en intressant artikel av Fil. Kand. Sven Kjersén om "Folkmusikens renässans", en annan artikel handlar om "Bärande idéer" och hr Ernst Granhammar i Svenska Ungdomsringen skriver här en liten väckande artikel under rubriken "I brytningstider". Minnesskriften är för övrigt rikt illustrerad med bilder från turistfärder och utflykter m. m. — —"

Sv. D. d. 13. 2. 25.

— — — ett av Sveriges äldsta folkdanslag, fyller i dagarna 20 år och har med anledning därav utgivit

en festskrift, där minnen och hågkomster ur de två decenniernas kronika behandlas i ett fång bidrag. Det vackra häftet är smyckat av ett flertal väl utförda fotografier och flott utstyrt och förnämt tryckt. Den sympatiska publikationen kostar 2: 50 — — —."

Hemslöjdsutställningen i Tranås.

En representativ och vacker hemslöjdsutställning.

Hemslöjdsutställningen i Hembygdsgården har under de dagar, den hittills hållits öppen, livligt besöks och väckt berättigad uppmärksamhet.

Här finnes i denna stora samling på nära 700 föremål av hemslöjd, som utställts, så mycket vackert och värdefullt samt sevärt. Från farfars och farfars fars tid finnas utställningsföremål, men även från vår tid, då allting fått en annan prägel och nästan verkar liksom litet mera lättvindigt hopkommet, finnes mycket att beundra.

Rummen åt söder upptagas till största delen av prov på äldre hemslöjd och hantverk. Här finnes bl. a. några gamla handmålade tapetstycken i dalstil, några gamla böcker, bl. a. *Sibyllans spådom*, tryckt 1628 och så finns det ett gammalt ostkar från 1699. Den primitiva silanordningen för mjölken med en "silduk" av granris visar, att en gången tids människor bättre än nutidens kunde reda sig med enkla medel. Vidare finnes en samling av gamla, fina och omsorgsfullt utförda sömnads- och vävnadsarbeten, vilka säkerligen kostat sina mästare mycket arbete. Stramaljarbetena särskilt äro ett vittnesbörd om den noggrannhet, som präglar all gammal hemslöjd. Det gick förmodligen icke så lätt att förfärdiga dessa arbeten som det nu går, när en duk eller en kudde broderas!

Den nuvarande generationen har fått plats för sina arbeten i storstugan. Det blir en annan karaktär över dessa arbeten, men här finnas i denna samling arbeten, som visa att det ännu lever kvar en fläkt av den gammaldags omsorgen och nog-

grannheten i utförandet. Man kan konstatera att åtskilliga av dessa arbeten väl kunna jämföras med gamla tiders, särskilt en del linne- och duktyger. Däremot torde man knappast kunna jämföra vår tids konstvävnad i ylle med den gamla tidens arbeten i samma stil. Rent tekniskt sett är skillnaden kanske icke så stor, men däremot framträder detta förhållande i färgsammansättningar och mönster. Där står den gamla tiden ouppnådd. I mattorna, såväl tras- som garnmattor, återfinnes emellertid den gamla traditionen.

Denna stora samling av hemslöjd, som samlats i den gamla Hembygdsgården, visar glädjande nog, att i vår bygd ännu lever kvar kärlek till hemslöjden såsom sådan och de resultat av densamma, som här visas, bådär gott för framtiden.

Den avdelning av utställningen, som omfattar snickeriarbeten av olika slag, har av prisnämnden helt förbigåtts, vilket väl förklaras av det förhållandet, att de utställda föremålen mera äro hantverksföremål, än ren hemslöjd. Utställningen visar emellertid att träindustrin i våra bygder står högt och att mycket av den gamla tidens stil räddats och förts med, t. o. m. då tillverkningen övergått från hemslöjd till industri.

Utställningen har ordnats på ett utmärkt och överskådligt sätt och ordnandet av dessa hundratals föremål har säkerligen icke kostat liten möda. Att resultatet blivit så gott, som det är och det hela så tilltalande måste väl i första hand tillskrivas fru *Arhild Pira*, vilken på ordnandet av utställningen nedlagt ett intresserat och målmedvetet arbete.

Bliv ung — genom att fasta.

Professorn i fysiologi vid universitetet i Chicago tror sig nu efter treåriga specialiserade studier i ämnet ha upptäckt ett ofelbart medel mot åldrandet. Det recept han ger dem att följa, vilka vilja njuta av evig ungdom, är icke precis nytt, men ändock ganska uppseendeväckande som medel mot ålderdomen. Han säger helt enkelt: Fasta! Svält er!

För att bli föryngrad bör man under fjorton dagars tid så mycket som möjligt avhålla sig från att äta, säger professorn. När man efter en sådan fjorton dagars hungerkur åter börjar äta som vanligt, känner man sig uppriskad och många år yngre, så att man åter känner lust att spela tennis eller dylikt, som roade en, när man var ung.

"Vi ha fastställt", förklarar professorn, "att fastandet gör kroppen ungdomligare. På vad sätt detta sker är oss emellertid ännu ej fullt bekant." *

Julljus.

Tänd dina klara ljus, du helg som gryr
så ljuv, så hög med glans från jular
gångna,
med minnens helgd kring dagarnas
bestyr!

I årets tyngsta mörker gå vi fång-
na —
tänd ljus, du vita jul, att mörkret
flyr!

Lys oss till frid! Vi ha så brått, så
brått,

så sällan stanna vi, så sällan se vi
för dagens ve det goda som vi fått;
av hjärtats skatt så njuggt och föga
ge vi —

O, lys oss, jul, och lär oss göra gott!
Giv oss ditt ljus, att vi må se och tro
en helig mening bortom allt som
händer,

när modet sviktar under trivlets klo!
Lär oss att bygga upp med trägna
händer

vår viljas verk i tålmod och ro!

Tänd dina klara ljus för oss som gå
på dunkla stigar under stormar
vreda!

Mot lycka längta vi, mot ljus vi trå,
men veta ej, vart våra vägar leda.
Tänd klara ljus, att vi ej vilse gå!

Kerstin Hed.

En torggumma beskylldes för att ha överfallit en annan och slagit henne i ansiktet med en fisk.

Försvarsadvokaten till kåranden: — Men jag har hört att ni var en vän till svaranden?

Kåranden: — Det var jag, men då hon slog mig med fisken föll följden från mina ögon!

O B S !

Alla medlemmar av Sv. Ungdomsringen och alla prenumeranter varnas för den från Nässjö utsända konkurrenstidningen "Hembygdens Julnummer", vilken även i år torde utkomma och liksom i fjol ställa till med en massa tråkigheter och trasel för vårt julnummer.

Konkurrenten har ju reklamkapital och kan på så sätt nå en stor läsekrets, vilket vår lilla tidning helt saknar.

Red.

"Julfrid" och "Under Juldagar,"

de över hela landet välkända jultidningarna från Halls förlag i Jönköping, hava nu utkommit och bjuda som vanligt på uteslutande god läsning av kristlig tendens. Förlaget har alltid tillämpat principen: endast det bästa är gott nog, och den principen har följts även beträffande årets "Julfrid" och "Under Juldagar." Den som köper dessa julpublikationer blir belåten.

Råd vid anagandet av namn.

A.

Alstrum
Arne- (-sjö, -skog, -lund, -lind)
Arnäs
Asgård
Andal
Artille
Angård
Akeby
Arelund
Aresjö
Aase- (-lind, -lund, -skog.)
Alvsägen
Almarker
Akerberg
Aspberger
Asp- (-dal, -sjö, -berg, -vret.)
(Forts.)

A.B.
J.P. LÖFBERG
PIANOFABRIK
Grundad 1881.
Pianinon & Flyglar
(Goda bet.-villkor. Beg. utbytas.)
34 Malmskillnadsgatan, Stockholm

LÄROBOKEN SVENSKA FOLKDANSER

MED
ILLUSTRATIONER
OCH NOTER

FINNES ATT TILLGÅ HOS HERRAR
BOKHANDLARE SAMT DIREKT FRÅN

HEMBYGDENS
EXPEDITION
STOCKHOLM 50

Spelar Ni —

något

Musik- instrument ?

Gör då Edra
uppköp direkt
från

**Tornblads Musik-
instrumentlager**

Schéelegatan 4. Stockholm.
Telefon: K. 21 53.
Begär priskurant!

Föreningar!

Glöm ej vid fester:
Ringens gemensamma
affischer. Konstnärliga
och verkningsfulla. - -

Hembygdens Red.
Stiftm 50.

AKTIEBOLAGET
KOL & KOKS
STOCKHOLM

levererar

ANTRACIT
HUSHÅLLSKOL
KOKS och
BRIKETTER

i den för Eder eldstad lämp-
ligaste storleken, hemkört i
poster om minst 1 bl.

Telefoner:

“KOL och KOKS”

Vid behov av välgjorda och
billiga

LJUSBILDER

Vänd Eder till

Gunnar Berglunds

Ljusbildstillverkning

VIKSJÖFORS

Obs! Anskaffar även goda skiopti-
konapparater.

Levin & Petterssons
Aktiebolag Järnaffär

Sveavägen 64, Stockholm

Scouter!

Ungdomar!

Ohoj!

Till Julen:

Knivar, Slidknivar, Skrid-
skor, Skidor o. bindningar,
Kälkar, Sparksstöttingar, -
Ryggsäckar m. m., m. m.

Aberopa denna tidning för erhållande av rebatt!

Folkdanssällskapet
Appells

MINNESSKRIFT

Pris kr. 2:50

Rekvireras bäst från
Postfack 20 - Stockholm 4.

MUSIK-INSTITUTET

Tel. 1895

Borås, Varbergsvägen 34

Tel. 1895

Undervisning i { Sång (metode: P. Vardet Garcia, ital.) — Piano — Violin — Violoncello —
Harmonium — Orgel — Harmonika — Ensemble — Kammarkmusik.

Vårtermin: 10 januari — 10 maj. Sommartermin: 2 juni — 30 augusti. Hösttermin:
2 september — 15 december.

Prickens: september 1923 till september 1924 om 100 inskrivna elever.

Omsorgsfull undervisning genom föreläsning. Musikstudierande förberedes för examina (även
för inträdes-examen till Kungl. Musik-Konservatoriet i Stockholm). Illustr. prospekt samt Stadgar
gratis genom

Direktionen.

SKANSENS HÖGLOFT

Musik dagligen
5,30—10 e. m.

är just den plats som bäst lämpar sig för Edra
medlemmar. - Små enskilda rum för slutna
sällskap. Gott kaffe. - Gräddvåfflor.

TRYCKERI A.B. ATLAS, STOCKHOLM.